

Program Stypendialny im. Lane'a Kirklanda 2013/2014

Uniwersytet Jagielloński, wydział prawa i administracji

TYTUŁ PRACY

**HISTORIA I DOŚWIADCZENIE SAMORZĄDU ADWOKACKIEGO
W POLSCE I JEGO ROLA W KSZTAŁTOWANIU SIĘ
WSPÓŁCZESNEJ ADWOKATURY**

AUTOR Iryna Vasylyk
Praca napisana pod kierunkiem:
prof., dr hab. Wacława Uruszczaka

Kraków 2014 r.

Fundator Programu

Administrator Programu

Spis treści

Wstęp

Rozdział I. Historia samorządu adwokackiego w Polsce

Rozdział II. Doświadczenie organizacji adwokatury polskiej

2.1. Adwokatura Polska w świetle Ustawy „O adwokaturze”

2.2. Działalność Naczelnej Rady Adwokackiej i jej rola w kształtowaniu się współczesnej adwokatury

Rozdział III. Status adwokata oraz etyka adwokacka

Podsumowanie

Bibliografia

Wstęp

Historia i doświadczenie samorządu adwokackiego w Polsce wobec dzisiejszej sytuacji na Ukrainie ma bardzo ważne znaczenie. Dzisiaj na Ukrainie nadal nie istnieje sprawiedliwy system sądownictwa. Ukraiński system osłony socjalnej i prawnej obywateli Ukrainy i cudzoziemców mieszkających na Ukrainie jest niedoskonały. Kluczową rolę w reformowaniu systemu sądownictwa i doskonaleniu całego systemu prawnego odgrywają adwokaci i samorząd adwokacki. Ukraina do tego czasu nie miała doświadczenia pracy samorządu adwokackiego i przykład Polski jako najbliższego sąsiada jest bardzo ważny i potrzebny. Polska już przeżyła etap kształtowania się samorządu adwokackiego oraz pomyślnie wykorzystuje europejskie doświadczenie.

Dla Ukrainy więc 95-letnia działalność Naczelnej Rady Adwokackiej w Polsce jest naprawdę bardzo ważnym doświadczeniem, ponieważ w Ukrainie Narodowa Asocjacja Adwokatów (dalej NAAU) jako samorząd adwokacki była stworzona w listopadzie 2012 r. i na dzień dzisiejszy działa zaledwie 1,5 roku. Za ten termin stworzono po wszystkich obwodach izby adwokackie, wybrano władze samorządowe, sądy dyscyplinarne oraz komisje rewizyjne. Za wzorem Polski zaczęli pracować niektóre komisje przy NAAU i 2 centra – Centrum badań adwokatury i prawa oraz Centrum podwyższenia kwalifikacji zawodowej. Ale jeszcze jest dużo pracy zarówno w zakresie organizacji struktury NAAU, po okresie działalności jej organów, jak i w dziedzinie pracy ustawodawczej.

W ukraińskim środowisku adwokackim do tej pory toczą się dyskusje z powodu potrzeby stworzenia samorządu adwokackiego w ogóle. Zwolennikom starego układu chodzi o to, że do tej pory jeszcze z czasów radzieckich istniał taki porządek, kiedy najwyższym organem adwokatury było KDK – Kwalifikacyjno-dyscyplinarna Komisja Adwokatury, która tylko przyjmowała egzaminy adwokackie, wydawała poświadczenia adwokackie, nie było obowiązku składki, to było chyba jednym jej celem. Młode pokolenie adwokatów popiera stworzenia samorządu adwokackiego i widzi w nim organ, który pomaga adwokatom, broni ich, dba za ich awans kwalifikacyjno-zawodowy i o niedopuszczanie do zawodu niewykwalifikowany ludzi, wprowadza system aplikacji adwokackiej itp. Wreszcie takie są wymogi czasu oraz Unii Europejskiej.

Potrzebę istnienia samorządu adwokackiego podkreśla najwięcej naruszone prawa adwokatów, najwięcej w procesie karnym. O popieraniu praw adwokackich było mówiono na Forum prawa i procedury karnej w Kijowie 13.12.2013 r., które było organizowane przez NGO „Asocjacja adwokatów Ukrainy” Adwokaci podsumowali, że jest problem: w zakresie kontradycyjności w procesie karnym, kiedy adwokat w wielu przypadkach dostaje do rąk materiały sprawy nawet za 2 godziny do rozprawy; gdy obszukiwanie jest mieszkanie oraz miejsce

pracy adwokata bez zezwolenia na to i bez przedstawicieli samorządu adwokackiego; następują naruszenia w zakresie pisania protokołów; inicjatywa dowodowa należy do Prokuratorów; w postępowaniu przygotowawczym częsta jest odmowa przesłuchania świadka na prośbę adwokata oraz uwzględnienia dowodów, które przedstawił adwokat; w ostatnich dniach były przypadki bicia adwokata przy zatrzymaniu klienta oraz jego skazanie bez dowodu winy. Natomiast, dla porównania, w Polsce adwokat jest nietykalny.

Głównym celem tej pracy jest na podstawie opracowania historii samorządu adwokackiego w Polsce oraz podstawowych ustaw, uchwał oraz kodeksów pokazać doświadczenia organizacji adwokatury polskiej, działalności Naczelnej Rady Adwokackiej i jej roli w kształtowaniu się współczesnej adwokatury oraz analiza statusu adwokata oraz etyka adwokackiej. Właśnie te pytania są głównymi na porządku dziennym współczesnej adwokatury ukraińskiej.

Tak w rozdziale pierwszym pracy określono krótką historię adwokatury zaboru austriackiego (od 1781 r.), który był wspólnym dla Ukrainy oraz dla Polski, ponieważ te ziemie były w Monarchii Habsburskiej, wtedy wyznaczono adwokaturę jako instytut pomocy prawnej, chociaż adwokatura jako zastępstwo w sądzie istniała w Austrii jeszcze od XVI w. Podano historię samorządu adwokackiego w Polsce od 1918 r, czyli od powołania do życia Naczelnej Rady Adwokackiej jako polskiego samorządu adwokackiego. Określono działalność NRA w okresie drugiej wojny światowej oraz w czasach PRL. Podkreślano znaczenie czasopisma „Palestra” jako główniejszego czasopisma adwokackiego.

Rozdział II. Doświadczenie organizacji adwokatury polskiej składają dwaj paragrafy – Adwokatura Polska w świetle „Ustawy „o adwokaturze” 1982 r. oraz działalność Naczelnej Rady Adwokackiej i jej rola w kształtowaniu się współczesnej adwokatury. Najpierw podkreślano znaczenie i opisano system aplikacji adwokackiej, od niej faktycznie się zaczyna profesjonalne kształcenie adwokata, o **statusie aplikanta** i jego możliwościach. Dla Ukrainy to bardzo ważne i jeszcze nieznane doświadczenie, dla tego że w Ukrainie są aplikanci jako kategoria prawników, którzy chcą uzyskać kwalifikacje oraz świadectwo adwokackie, ale nie ma listy aplikantów, wstępnego egzaminu aplikantów, trzyrocznego szkolenia aplikantów, wyboru patrona aplikanta, najważniejszym zadaniem patrona jest przygotowanie aplikanta adwokackiego do wykonywania zawodu itp.; w Ukrainie jest tylko 6-miesięczny staż u adwokata, wprowadzony rok temu dlatego system szkolenia aplikantów adwokackich w Polsce jest bardzo ważnym projektem którego założenia można by zaprowadzić w Ukrainie. Jeszcze jednym ważnym momentem dla ukraińskich aplikantów i adwokatów jest zagadnienie opłaty aplikanckiej. Tradycja sowiecka chyba przez trzy pokolenia prawników i adwokatów wkorzeniła system nieodpłatnej aplikacji oraz podwyższenia

kwalifikacji zawodowych. Dla tego uprawnienia adwokackie uzyskało się w bardzo krótkim terminie.

Pytania które są ważne i często podejmowane na posiedzeniach Narodowej Asocjacji Adwokatów Ukrainy, to – problemy przeprowadzenia egzaminu adwokackiego, dopuszczanie do zawodu adwokackiego, odpowiedzialność dyscyplinarna adwokatów, etyka adwokacka i in.

W pracy podkreślano i opisano te doświadczenie adwokatury polskiej, jakiego niema w Ukrainie, albo tylko wprowadzono i jeszcze niema doświadczenia jej działalności. Najpierw chodzi o aplikację adwokacką, kary dla aplikantów w postępowaniu dyscyplinarnym, kasacji dyscyplinarnej, tajemnicy adwokackiej, uregulowanie adwokackiej korespondencji, reklamie adwokata, wymianie między adwokatami, nieporozumieniu między adwokatami, honorarium adwokata i in.

Rozdział I. Historia samorządu adwokackiego w Polsce

Historia adwokatury zaboru austriackiego, który był wspólnym dla Ukrainy oraz dla Polski, ponieważ te ziemie były w Monarchii Habsburskiej, zaczyna się od 1781 r., kiedy wyznaczono adwokaturę jako instytut pomocy prawnej. Adwokatura jako zastępstwo w sądzie istniała w Austrii jeszcze od XVI w. Już wtedy do zastępców w sądzie były inne warunki: egzaminy, sprawozdania, a z 1638 r. dla nich była wprowadzona 2-letnia (w dzisiejszym sensie) aplikacja, później jeszcze składka za dopuszczenie do zawodu.

Ogólno-austriacka organizacja adwokatury, jej prawa oraz obowiązki były wyznaczone cesarskim rozporządzeniem o ogólnym ustroju sądów z 14 maja 1781 roku. Wtedy adwokatura była związana z sądem jako jeden z wydziałów porządku sądowego. Żeby zajmować się działalnością adwokacką, aplikanci musieli dostać cesarskie patent.

Pierwszą, ustawą austriacką o adwokatów, było tymczasowe rozporządzenie o porządku adwokackim z 16 lipca 1849 r. Można powiedzieć, że to był pierwszy rezultat rewolucji 1848 r. Wtedy izba sądowa wypowiedziała się o swobodzie adwokatury. Głównym celem i nowością było utworzenie izb adwokackich. Tworzyli je wszyscy adwokaci, którzy praktykowali w obwodzie Wyższego Sądu. Wtedy na terenie Galicji założono pierwszą izbę adwokacką we Lwowie, która przez wielu lat była jedną z największych. W tym czasie izby adwokackie były utworzone w Przemyślu, Stanisławowie, Złoczowie, Samborze i innych miastach.

Sprawy dyscyplinarne rozpatrywał Sąd Apelacyjny, który zwalniał adwokatów z pracy, orzekał karę dyscyplinarną, nagany i in. Kiedy chodziło o porządek administracyjny, sąd brał pod uwagę opinię izby adwokackiej co do każdej konkretnej osoby.

Porządek adwokacki z 1868 r. zaprowadził autonomię organizacji adwokackiej, podwyższył kompetencje samorządu który dostał więcej praw. Od tej pory samorząd adwokacki wpisuje na listę adwokatów, wyznacza wysokość corocznej składki i in.¹

Pierwszego kwietnia 1872 r. w Austrii był wydany statut dyscyplinarny który przywidywał powołanie w każdej izbie adwokackiej rady czyli sądu dyscyplinarnego. Jej kadencja trwała trzy lata.

---

¹ Никифорак М. В. Адвокатура Буковини за Австрії. // Адвокатура України: забуте і невідоме» / За ред. І.Б. Василик. – К.: КВІЦ, 2014. – 380 с.

Taki porządek był na ziemiach polskich oraz ukraińskich zaboru austriackiego. Adwokatura właśnie wtedy zaczęła kształtować się jako instytucja prawna, oraz zaczął się kształtować samorząd adwokacki i jego tradycje.

Historia samorządu adwokackiego w Polsce zaczyna się od 1918 r., kiedy stworzono Naczelną Radę Adwokacką (dalej NRA) jako polski samorząd adwokacki. Celem jej działalności było reprezentowanie izb adwokackich.

NRA powołano do życia dekretem Naczelnika Państwa zawierającym przepisy Statutu Tymczasowego Palestry Państwa Polskiego, który wszedł w życie 1 stycznia 1919 r. To był chyba najnowocześniejszy tekst w ówczesnej Europie, który stworzył idealne warunki do wykonywania przez adwokatów zawodu obrończego. Ten dekret opierał się na zasadach obowiązujących w nowoczesnym państwie, ustrój adwokatury opierał się na pełnej niezawisłości, której strzegł samorząd wybierany w demokratycznych wyborach przez ogół adwokacki. Adwokat wykonując czynności zawodowe miał prawo do wolności słowa i pisma, co zapewniało mu immunitet adwokacki. Praw klienta chronił nałożony na adwokata obowiązek dochowania bezwzględnej tajemnicy. Wykonywanie zawodu wymagało poczucia godności i świadomości, że każda czynność musi być w zgodzie z etyką zawodową.

W latach 1932 i 1938 wchodziły w życie nowe regulacje prawne dotyczące ustroju adwokatury, lecz podstawowe zasady obowiązujące w zawodzie były na ogół respektowane, chociaż widoczne były w tych nowych przepisach tendencje do ograniczania uprawnień samorządu.

W 1939 r. polska adwokatura znalazła się pod okupacją niemiecką która rozwiązała samorząd adwokacki. Wtedy adwokatura utworzyła tajny samorząd. Adwokaci odegrali największą rolę w powstaniu styczniowym. Z pośród nich na pierwszym miejscu adwokat Henryk Krajewski, trzykrotnie zesłaniec na Sybir za działalność niepodległościową. W skład różnych rządów powstańczych (było ich kilka) wchodził adwokaci: Piotr Kobylański, Oskar Awejde, Henryk Bąkowski. Określone misje delegacyjne pełnili adwokaci: Wincenty Majewski, Antoni Wrotnowski i Józef Kiciński.²

W czasy drugiej wojny światowej, w szczególności w czasie tragicznych lat okupacji niemieckiej i sowieckiej, było odczucie bardzo wielkiego patriotyzmu polskiej adwokatury. W ciężkich okupacyjnych warunkach powstało konspiracyjne "podziemne Państwo Polskie", posiadające sprawnie działającą administrację, podziemną armię, szkolnictwo, prasę, a nawet podziemny parlament. To był "polski fenomen" na skalę światową. I adwokaci tutaj też odegrali znaczącą rolę przy powoływaniu do życia tego podziemnego państwa. Spośród nich godnia

---

² Z. Krzemiński. Etyka adwokacka. Teksty, orzecznictwo, komentarz, 2008.

wzmianki są: adwokat Cyryl Ratajski, Stefan Korboński, Leon Nowodworski, Feliks Zadrowski, Stanisław Kauzik, Stanisław Peszyński.

Adwokaci masowo uczestniczyli w podziemnych jednostkach wojskowych oraz w powstaniu warszawskim. Szefem podziemnego kontrwywiadu wojskowego był adwokat Bernard Zakrzewski, zaś całe podziemne sądownictwo karne i cywilne zdominowane było przez adwokatów³.

Już po zakończeniu wojny w wyniku uchwał jałtańskich i poczdamskich narzuceni przez władze sowieckie nowi czerwoni władcy peerelowscy ograniczyli do minimum uprawnienia samorządu adwokackiego. Tak dekret Ministra Sprawiedliwości od 1945 r. oraz ustawy z 1950 i 1963 r. wprowadziły taki samorząd, który podlegał absolutnej kontroli ze strony władz komunistycznych.

Po nowelizacji z 19 listopada 1956 roku w adwokaturze nastąpiła krótka zmiana. Była wprowadzona instytucja Zjazdu Adwokatury, jako organ samorządu, oraz przywrócono sądownictwo dyscyplinarne.

W 1980 r. zaczął odradzać się niezależny ruch adwokacki i w dniu 17 września powstało w Łodzi Stowarzyszenie Adwokatów i Aplikantów Adwokackich. Stowarzyszenie podkreślało, że adwokatura powinna zmierzać do kształtowania społeczeństwa obywatelskiego i dążyć do budowy w Polsce państwa prawa⁴.

W roku 1982 została uchwalona przez Sejm nowa ustawa, tzw. prawo o adwokaturze, do upadku komunizmu przyjęto do niej kilka nowelizacji, które utrzymywały jednak, choć w łagodniejszej formie, gorset kontrolny.

Pierwsza zmiana po upadku w Polsce "realnego socjalizmu", była przyjęta w 1997 r., gdy Sejm uchwalił nowelizację do prawa o adwokaturze. Wtedy adwokatura polska, z pewnymi zmianami podyktowanymi nową sytuacją polityczną i gospodarczą, wróciła wreszcie do przedwojennego stanu prawnego.

Teraz Polska ma autentyczny samorząd, a adwokaci wykonują zawód w sposób niezawisły. Zachowane są podstawowe zasady gwarantujące niezawisłość adwokatury. Współczesny ustrój adwokatury opiera się na czterech głównych filarach: niezawisły samorząd,

---

³ A. Kiswa, Z. Krzemiński, R. Łyczywek. Historia adwokatury polskiej, Warszawa, 1995, s. 154 i n.).

⁴ A. Redzik. Szkic o dziejach adwokatury polskiej. Palestra, 2008, nr. 11-12.

immunitet, tajemnica adwokacka i etyka zawodowa. Cechą adwokatury polskiej jest wyczulenie na punkcie **etyki** zawodowej.

Naszym zdaniem kształcenie się etyki adwokackiej zaczęło się wyraźnie w czasach austriackich. Wielką postacią był lwowski adwokat Franciszek Smolka, aktywista z okresu Wiosny Ludów, skazany za działalność niepodległościową na karę śmierci. Ułaskawiony po trzech latach przez "dobrotliwego" cesarza wraca na scenę polityczną Galicji i Austrii. Był trzykrotnie wybrany na prezydenta (według ówczesnej nomenklatury) parlamentu austro-węgierskiego.

Przez wielu lat głównym czasopismem adwokatury polskiej jest czasopismo „Palestra”, które okazało się we Lwowie w 1910 r.⁵ Jego pierwszym redaktorem był adwokat Anzelm Lutwak. Po wydaniu siedmiu zeszytów pismo upadło i odrodziło się już jako czasopismo adwokatury warszawskiej w 1924 r.⁶ Pierwszym redaktorem i wydawcą warszawskiej „Palestry” był Stanisław Car. Po kolei redaktorami były Zygmunt Sokołowski, Adam Chełmoński, Stefan Urbanowicz, przez drugą wojnę światową - Leon Nowodworski.

Po wojnie najpierw zezwolono na wydawanie „Biuletynu – Naczelnej Rady Adwokackiej, od 1957 roku „Palestry”. „Palestra” jeszcze w tych czasach i do tej pory spełnia funkcje edukacyjne, informacyjne, historyczne oraz wychowawcze.

Dla Ukrainy jest bardzo ważne doświadczenie takiego czasopisma prawniczego. Podział informacji na rozdziały, analityka prawnicza, bibliografia, recenzje oraz badanie historii adwokatury i prawa jest dobrym wzorem dla stworzenia oraz kształtowania takiego poziomu czasopisma prawniczego w Ukrainie, zwłaszcza pod patronatem Narodowej Asocjacji Adwokatów.

---

⁵ Redzik A. Z dziejów adwokatury lwowskiej // *Palestra*, 9-10, 2006.

⁶ Redzik A. Czasopisma prawnicze w Polsce Międzywojennej (1) // *Palestra*, nr. 5-6, 2007;

Rozdział II. Doświadczenie organizacji adwokatury polskiej

2.1. Adwokatura polska w świetle Ustawy „O adwokaturze”

Adwokatura polska od wielu lat jest bardzo dobrze zorganizowaną instytucją prawniczą. Art. 2. Ustawy „O adwokaturze” głosi, że adwokaturę stanowi ogół adwokatów i aplikantów adwokackich. To jest ważnym doświadczeniem dla Ukrainy, gdzie tylko 1,5 roku temu stworzono Narodową Radę Adwokacką i toczy się dyskusje co dotyczy funkcji samorządu adwokackiego, kodeksu etyki adwokackie, statusu i stażu aplikanta i in.

Przy porównaniu najnowszej ustawy ukraińskiej „O adwokaturze i działalności adwokackiej” od 2012 r. oraz „Ustawy „o adwokaturze” obowiązującej w RP można dostrzec, że w tych systemach adwokackich jest dużo wspólnego, ale w wielu kwestiach jest różnica. Wspólną, za niewielkimi wyjątkami, jest ogólna organizacja adwokatury, podobne rozumienie statusu, zadań adwokatury oraz zasad wykonywania zawodu adwokata, podkreślonych w przepisach ogólnych oraz w dziale II polskiej ustawy o adwokaturze. Kiedy chodzi o strukturze organów adwokatury – Krajowego Zjazdu Adwokatów, Izb oraz Okręgowych Rad Adwokackich, to też mamy wspólne rozumienie ich zadań i działalności.

W tym rozdziale zwracamy uwagę na te rzeczy, których albo niema jeszcze w Ukrainie, albo są tylko wprowadzone nową ustawą i niema doświadczenia ich działalności, a niektóre jeszcze trzeba zaprowadzić i polskie doświadczenie w tym sensie jak najbardziej się zgadza.

Najpierw trzeba zastanowić się nad pytaniem aplikacji, bo faktycznie od niej zaczyna się profesjonalne kształcenie adwokata, **statusu aplikanta** i jego możliwości. Dla Ukrainy to bardzo ważne i jeszcze nieznanne doświadczenie dlatego że w Ukrainie są aplikanci jako kategoria prawników, którzy chcą uzyskać kwalifikacje oraz świadectwo adwokackie, ale niema listy aplikantów, trzyrocznego szkolenia aplikantów i t. p., a jest tylko 6-miesięczny staż u adwokata, wprowadzony rok temu.

Tak, w Polsce jest dobrze określono status aplikanta adwokackiego w Ustawie oraz w paragrafach kodeksu etyki adwokackiej. Aplikant naszym zdaniem ma dużo takich praw jako adwokat, nap. może wchodzić do składu i brać udział w działalności Komisji i Zespołów przy Naczelnej Radzie Adwokackiej oraz Okręgowych Radach Adwokackich, występować w imieniu NRA czy ORA. Między aplikantami adwokackimi a samorządem adwokackim istnieje stosunek podległości organizacyjnej, którego treścią są m.in. obowiązki aplikantów związane z ich kształceniem ⁷.

---

⁷Wyrok NSA z 23 listopada 2010 r., II GSK 697/09, LexPolonica nr 2449209.

Po studiach prawniczych nabór na aplikację adwokacką przeprowadza się w drodze egzaminu wstępnego (**Art. 75. 1.**)⁸. Osoba, która uzyskała pozytywną ocenę z egzaminu wstępnego może być aplikantem.

Tradycja kształtowania aplikantów ma historyczne korzenie. W uchwale Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 25 stycznia 1936 roku zaznaczono: "Jest rzeczą niedopuszczalną, by aplikant stale załatwiał wszystkie sprawy patrona nie u niego, lecz w kancelarii innego adwokata"⁹ oraz "Aplikantowi, który zmienił patrona w tej samej miejscowości, nie wolno występować przed sądem lub w jakikolwiek inny sposób być czynnym w sprawach, które opierały się o niego w czasie praktyki u poprzedniego patrona i w których był czynny imieniem drugiego patrona". Jest to teza z orzeczenia Sądu Dyscyplinarnego we Lwowie z dnia 30 stycznia 1932 r.¹⁰

Na potwierdzenie tezy, że aplikant ma dużo funkcji adwokackich, w uchwale Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 11 maja 1935 r. czytamy że "Umieszczenie tytułu aplikanta adwokackiego w spisie abonentów telefonicznych lub w innym wydawnictwie, w tekście tablicy przy wejściu do mieszkania, w nagłówkach korespondencji itp. jest niedopuszczalne, nie znajduje bowiem żadnego usprawiedliwienia, nie odpowiada zakazowi wykonywania samodzielnej praktyki i sprzyja obchodzeniu tego zakazu"¹¹. W komentarzu do kodeksu etyki adwokackiej też zaznaczono że użyte słowo: "odpowiednio" oznacza, że do aplikanta stosuje się zasady "zbioru" nie w sposób mechaniczny, lecz elastycznie uwzględniający specyfikę aplikacji adwokackiej¹².

W polskim prawie o adwokaturze też jest podobny zapis w art. 75, z którego wynika, że do aplikanta adwokackiego stosuje się odpowiednio przepisy adresowane zasadniczo do adwokatów. Chodzi o treść ślubowania, obowiązek dochowania tajemnicy zawodowej, immunitet oraz ochronę prawną, gwarancje dotyczące nieskazitelnosci charakteru oraz sposób wpisywania na listę. W Ukrainie aplikanci nie mają takich szerokich praw.

Zasadniczo odmiennym od Ukrainy jest to, że w Polsce prowadzono listę aplikantów adwokackich, w Ukrainie jest tylko lista adwokatów. Wpis na listę aplikantów adwokackich następuje na podstawie uchwały okręgowej rady adwokackiej właściwej ze względu na miejsce złożenia zgłoszenia aplikanta.

---

⁸Ustawa „O adwokaturze”, 1982.

⁹Palestra 1936, s. 201.

¹⁰Sprawozdanie Rady Adwokackiej za 1933 r., s. 72.

¹¹ Palestra, 1935, s. 434.

¹² Zdzisław Krzemiński. Etyka adwokacka. Teksty, orzecznictwo, komentarz. 2008.

Uzyskanie przez kandydata pozytywnego wyniku z egzaminu wstępnego uprawnia go do złożenia wniosku o wpis na listę aplikantów adwokackich w ciągu 2 lat od dnia doręczenia uchwały o wyniku egzaminu wstępnego i nie odmówić wpisu osobie spełniającej warunki.

Przez 30 dni od dnia złożenia wniosku Okręgowa Rada Adwokacka podejmuje uchwałę w sprawie wpisu na listę aplikantów adwokackich¹³. Od uchwały ORA, służy odwołanie do prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej w terminie 14 dni od dnia doręczenia uchwały. Od ostatecznej uchwały odmawiającej wpisu na listę aplikantów adwokackich zainteresowanemu służy skarga do sądu administracyjnego w terminie 30 dni od dnia doręczenia uchwały. W przypadku niepodjęcia uchwały przez okręgową radę adwokacką oraz NRA zainteresowanemu służy skarga na bezczynność do sądu administracyjnego.

Egzamin wstępny aplikantów. Trzeba zaznaczyć że w Ukrainie niema takiego egzaminu jak i niema 3 letniej aplikacji. Dla tego opisanie polskiego doświadczenia jest bardzo ważne. Egzamin wstępny aplikantów przeprowadzają raz w roku (w innych warunkach Minister wyznaczają dodatkowy termin, o czym informuje ORA) komisje egzaminacyjne do spraw aplikacji adwokackiej przy Ministrze Sprawiedliwości, powołane w drodze zarządzenia, zwane dalej "komisjami kwalifikacyjnymi". Właściwość komisji kwalifikacyjnej obejmuje obszar właściwości jednej lub kilku okręgowych rad adwokackich. Minister Sprawiedliwości, który jest organem wyższego stopnia w stosunku do komisji kwalifikacyjnej, nie później niż 21 dni przed wyznaczonym terminem egzaminu wstępnego, może powołać na obszarze właściwości okręgowej rady adwokackiej więcej niż jedną komisję kwalifikacyjną do przeprowadzenia egzaminu, jeżeli przemawiają za tym względy organizacyjne, a w szczególności duża liczba kandydatów przystępujących do egzaminu.

Egzamin wstępny polega na sprawdzeniu wiedzy kandydata na aplikanta adwokackiego z zakresu: materialnego i procesowego prawa karnego, materialnego i procesowego prawa wykroczeń, prawa karnego skarbowego, materialnego i procesowego prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, prawa gospodarczego, spółek prawa handlowego, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, materialnego i procesowego prawa administracyjnego, postępowania sądu administracyjnego, prawa Unii Europejskiej, prawa konstytucyjnego oraz prawa o ustroju sądów i prokuratur, samorządu adwokackiego, radcowskiego i innych organów ochrony prawnej działających w Rzeczypospolitej Polskiej. Podobne tematy w Ukrainie opracowuje aplikant na adwokacki egzamin kwalifikacyjny.

---

¹³ Uchwała nr 22/05 NRA z 3 września 2005 r. w sprawie „Regulaminu aplikacji adwokackiej”, „Palestra” 2009, nr 11-12.

Przygotowania pytań testowych na egzamin wstępny dla kandydatów na aplikantów adwokackich i radcowskich powołuje Minister Sprawiedliwości drogę zarządzenia zespołu w liczbie 9 osób, z nich 5 przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości, 2 przedstawicieli delegowanych przez Naczelną Radę Adwokacką oraz 2 przedstawicieli delegowanych przez Krajową Radę Radców Prawnych. Do zespołu i organizacji pracy komisji kwalifikacyjnej jest dużo wymogów oznaczonych w artykułach ustawy. Wszystkimi pracami zespołu kieruje Przewodniczący zespołu wyznaczony przez Ministra Sprawiedliwości spośród jego członków, a Minister zapewnia administracyjno-biurową obsługę zespołu. Ten ostatni przygotowuje zestaw 150 pytań w formie testu jednokrotnego wyboru.

Informację o przeprowadzeniu egzaminu wstępnego ogłasza się na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w Biuletynie Informacji Publicznej. Każda okręgowa rada adwokacka oraz rada okręgowej izby radców prawnych może zgłaszać zespołowi propozycje do przygotowania pytań testowych oraz wykaz prawidłowych odpowiedzi, za pośrednictwem przewodniczącego zespołu. Minister Sprawiedliwości zapewnia wydrukowanie odpowiedniej liczby egzemplarzy zestawu pytań testowych wraz z kartami odpowiedzi oraz ich doręczenie

Minister Sprawiedliwości zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej w terminie do dnia 30 czerwca każdego roku ogłoszenie o egzaminie wstępnym razem ze wszystkimi szczegółami. Zgłoszenie powinno być złożone przez kandydata do komisji kwalifikacyjnej najpóźniej 45 dni przed dniem rozpoczęcia egzaminu wstępnego. Jeżeli zgłoszenie nie spełnia określonych wymagań formalnych, przewodniczący komisji kwalifikacyjnej wzywa kandydata listem poleconym do usunięcia braków w trybie przepisu art. 64 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego. Jeżeli kandydat nie uzupełni braków formalnych zgłoszenia, zgłoszenie pozostawia się bez rozpoznania.

Egzamin wstępny jest opłacany, opłata zań stanowi dochód budżetu państwa i Minister Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej określa, w drodze rozporządzenia, wysokość opłaty - nie wyższą niż równowartość minimalnego wynagrodzenia za pracę. W wypadku nieuiszczenia przez kandydata opłaty za udział w egzaminie wstępnym, przewodniczący komisji kwalifikacyjnej wzywa go w trybie określonym w ust. 4 do uiszczenia opłaty w terminie 7 dni, a jeśli kandydat mimo to nie opłacił za udział w egzaminie wstępnym, przewodniczący komisji kwalifikacyjnej wydaje postanowienie o zwrocie zgłoszenia.

Aplikacja adwokacka rozpoczyna się dnia 1 stycznia każdego roku i trwa 3 lata¹⁴. Celem aplikacji adwokackiej jest przygotowanie aplikanta do należytego i samodzielnego wykonywania

---

¹⁴Ustawa „O adwokaturze”, 1982, art. Art. 76. 1.

zawodu adwokata, w szczególności wykształcenie umiejętności z zakresu zastępstwa procesowego, sporządzania pism, umów i opinii oraz przyswojenie zasad wykonywania zawodu.

Jednak w wyroku Najwyższego Sądu Administracyjnego wskazano że należy rozróżnić postępowanie egzaminacyjne od postępowania w sprawie wpisu na listę aplikantów, oba postępowania są odrębnymi procedurami¹⁵.

Szkolenie aplikantów, zresztą jak i radców prawnych dla Ukrainy jest nowym tematem. O ile samorząd adwokacki na Ukrainie powołano do życia w listopadzie 2012 r., to samorządu radców prawnych w ogóle jeszcze nie ma. Dlatego system szkolenia aplikantów adwokackich w Polsce jest bardzo ważnym tematem, którego najlepsze wyniki można by zaprowadzić w Ukrainie.

W Polsce szkolenie aplikantów adwokackich może być organizowane wspólnie z aplikantami radcowskimi. Aplikacja adwokacka obejmuje 3 lata szkoleniowe, z których każdy składa się z 2 semestrów (od 1 stycznia do 30 czerwca oraz od 1 września do 31 grudnia danego roku) i przerwy semestralnej (od 1 lipca do 31 sierpnia danego roku). Ustawowe uregulowanie terminu rozpoczęcia aplikacji adwokackiej i radcowskiej jest niezbędne ze względu na zasadę, że egzamin adwokacki rozpoczyna się w tym samym dniu w całej Polsce¹⁶.

Tak aplikanci odbywają w trakcie pierwszego roku aplikacji szkolenie z zakresu działania sądownictwa powszechnego i prokuratury. Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej zawiera co roku z Dyrektorem Krajowego Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury, porozumienie w sprawie odbywania przez aplikantów szkolenia z zakresu działania sądownictwa powszechnego i prokuratury, w którym ustala się plan szkolenia mając na uwadze zarówno praktyczne, jak i teoretyczne zapoznanie aplikantów ze sposobem funkcjonowania sądownictwa powszechnego i prokuratury, sposób jego odbywania i czas trwania, a także wysokość wynagrodzenia za przeprowadzenie szkolenia.

Aplikantowi, który odbył aplikację adwokacką, właściwa okręgowa rada adwokacka wydaje niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia zakończenia aplikacji adwokackiej, zaświadczenie o jej odbyciu.

Patron aplikancki. W środowisku ukraińskich adwokatów toczą się dyskusje o warunkach przeznaczenia czy wolnego wyboru przez aplikanta swego patrona oraz wynagrodzeniu jego pracy. W Polsce patrona aplikantowi wyznacza dziekan okręgowej rady adwokackiej. Naszym

---

¹⁵. Wyrok NSA z 22 listopada 2007 r., II GSK 240/07, LexPolonica nr 2136922, zob. także T. Kiełkowski, *Sprawa administracyjna*, Kraków 2004, s. 77.

¹⁶. Gawryluk Marek. *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa, 2012.

zdaniem ta reguła jasno rozwiązuje ten problem. Najważniejszym zadaniem patrona jest przygotowanie aplikanta adwokackiego do wykonywania zawodu.

Artykuł **76a. 1.** zastrzega że patron może zatrudniać aplikanta na podstawie stosunku pracy. Pracownikowi wpisanemu na listę aplikantów adwokackich, który uzyskał zgodę pracodawcy na odbywanie aplikacji adwokackiej, przysługuje zwolnienie od pracy w celu uczestniczenia w obowiązkowych zajęciach szkoleniowych z zachowaniem prawa do wynagrodzenia. Natomiast pracownikowi wpisanemu na listę aplikantów adwokackich, który nie uzyskał zgody pracodawcy na odbywanie aplikacji adwokackiej, przysługuje zwolnienie od pracy w celu uczestniczenia w obowiązkowych zajęciach szkoleniowych bez zachowania prawa do wynagrodzenia. Ale jeszcze. w orzeczeniu Sądu Dyscyplinarnego w Warszawie, nr 105/35 z dnia 9 października 1935 r., określono, że "Aplikant adwokacki nie może przyjmować spraw, udzielać porad, otrzymywać honorarium i w ogóle nie może wchodzić w bezpośredni stosunek z klientem, a wszystkie czynności może i powinien wykonywać tylko z polecenia patrona i pod jego odpowiedzialnością"¹⁷. Za niedopuszczalne od 1936 r. i do tej pory uważa się to, by aplikant stale załatwiał wszystkie sprawy patrona nie u niego, lecz w kancelarii innego adwokata"¹⁸. Orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego we Lwowie z dnia 30 stycznia 1932 r., RD 142/32, publikowane w sprawozdaniu Rady Adwokackiej za 1933 r., s. 72., mówi o tym że "Aplikantowi, który zmienił patrona w tej samej miejscowości, nie wolno występować przed sądem lub w jakikolwiek inny sposób być czynnym w sprawach, które opierały się o niego w czasie praktyki u poprzedniego patrona i w których był czynny imieniem drugiego patrona" ta teza jest ważna i teraz.

W Polsce aplikacja adwokacka jest odpłatna (**Art. 76b.1.**), a szkolenie aplikantów adwokackich pokrywane jest z opłat wnoszonych przez aplikantów do właściwej okręgowej rady adwokackiej. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej, określa, w drodze rozporządzenia, wysokość opłaty rocznej, kierując się koniecznością zapewnienia aplikantom właściwego poziomu wykształcenia, przy czym wysokość opłaty nie jest wyższa niż sześciokrotność minimalnego wynagrodzenia. Okręgowa rada adwokacka może zwolnić aplikanta adwokackiego od ponoszenia opłaty w całości lub w części, a także odroczyć jej płatność lub rozłożyć ją na raty. W wypadku podjęcia uchwały o zwolnieniu aplikanta adwokackiego od ponoszenia opłaty w całości lub w części koszty szkolenia tego aplikanta pokrywane są proporcjonalnie do wysokości zwolnienia ze środków własnych właściwej okręgowej rady adwokackiej.

---

¹⁷ Palestra 1936, s. 405.

¹⁸ . Uchwała WW NRA z dnia 25 stycznia 1936 r., Palestra 1936, s. 201.

Po sześciu miesiącach aplikacji adwokackiej aplikant adwokacki może zastępować adwokata przed sądami, organami ścigania, organami państwowymi, samorządowymi i innymi instytucjami, z wyjątkiem Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu (**Art. 77.1.**).

Przez okres roku od daty zakończenia aplikacji wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji adwokackiej aplikant adwokacki może zastępować adwokata, w wyżej wskazanym zakresie. Ponadto, aplikant adwokacki może sporządzać i podpisywać pisma procesowe związane z występowaniem adwokata przed sądami, organami ścigania i organami państwowymi, samorządowymi i innymi instytucjami - z wyraźnego upoważnienia adwokata, z wyłączeniem apelacji, skargi kasacyjnej i skargi konstytucyjnej.

Przed każdym **egzaminem adwokackim** Minister Sprawiedliwości powołuje zespół do przygotowania zadań na egzamin adwokacki. W skład zespołu wchodzi: 4 adwokaci delegowani przez Naczelną Radę Adwokacką, 4 przedstawiciele Ministra Sprawiedliwości, których wiedza i doświadczenie dają rękojmię prawidłowego przygotowania egzaminu adwokackiego. Pracami zespołu kieruje przewodniczący lub w przypadku jego nieobecności zastępca, powołani przez Ministra Sprawiedliwości spośród członków zespołu. Obsługę administracyjno-biurową zespołu zapewnia Minister Sprawiedliwości, który w jej ramach uzgadnia z przewodniczącym zespołu lub jego zastępcą terminarz pracy zespołu oraz zapewnia zespołowi miejsce i odpowiednie warunki pracy.

Na każdą z części egzaminu adwokackiego zespół sporządza zadania wraz z opisami istotnych zagadnień z zakresu prawa karnego, cywilnego lub rodzinnego, gospodarczego, administracyjnego i zasad wykonywania zawodu.

Okręgowa rada adwokacka może zgłaszać zespołowi, za pośrednictwem przewodniczącego zespołu, propozycje zadań wraz z opisami istotnych zagadnień.

Ostateczną treść zadań wraz z opisami istotnych zagadnień ustala zespół większością głosów w obecności co najmniej 5 członków zespołu. W razie równej liczby głosów rozstrzyga głos przewodniczącego zespołu.

Ważne jest to że tylko po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb i sposób działania zespołu, sposób zgłaszania propozycji zadań wraz z opisami istotnych zagadnień, ich przygotowania, przechowywania oraz przekazywania komisjom egzaminacyjnym zadań na egzamin adwokacki, wysokość wynagrodzenia przewodniczącego i członków zespołu, uwzględniając nakład ich pracy i zakres obowiązków.

W ogóle do egzaminu adwokackiego może przystąpić osoba, która odbyła aplikację adwokacką i otrzymała zaświadczenie o jej odbyciu.

Komisje egzaminacyjne przeprowadzają egzamin adwokacki w składzie 8 członków, powołane na obszarze właściwości jednej lub kilku okręgowych rad adwokackich. Przepisy art. 75a ust. 1a oraz art. 75e ust. 5 stosuje się odpowiednio.

Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Naczelną Radą Adwokacką zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej, nie później niż na 90 dni przed terminem egzaminu adwokackiego, ogłoszenie o egzaminie adwokackim (**Art. 78a. 1.**). Aplikanci adwokacy składają wniosek do komisji egzaminacyjnej na obszarze właściwości okręgowej rady adwokackiej, w której odbyli aplikację adwokacką.

Dopuszczanie do zawodu. Te pytanie nie jest zawsze podejmowaną na posiedzeniach Narodowej Asocjacji Adwokatów Ukrainy i proponowany są zmiany tak do pytań jak i do trybu przeprowadzania egzaminu adwokackiego. W Polsce osoby uprawnione do przystąpienia do egzaminu adwokackiego bez odbycia aplikacji dołączają do wniosku odpowiednio: 1) kwestionariusz osobowy; 2) życiorys; 3) dokument zaświadczący uzyskanie stopnia naukowego doktora nauk prawnych; 4) kopię dokumentu potwierdzającego ukończenie wyższych studiów prawniczych w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskanie tytułu magistra lub zagranicznych studiów prawniczych uznanych w Rzeczypospolitej Polskiej; 5) dokumenty zaświadczające co najmniej 4-letni okres zatrudnienia na stanowiskach referendarza sądowego, starszego referendarza sądowego, asystenta prokuratora lub asystenta sędziego, a w przypadku osób, które były zatrudnione w Sądzie Najwyższym, Trybunale Konstytucyjnym lub w międzynarodowym organie sądowym, w szczególności w Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej lub Europejskim Trybunale Praw Człowieka, i wykonywały zadania odpowiadające czynnościom asystenta sędziego - również dokumenty określające zakres ich obowiązków; 6) dokumenty zaświadczające co najmniej 4-letni okres wykonywania na podstawie umowy o pracę lub umów cywilnoprawnych wymagających wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związanych ze świadczeniem pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego w kancelarii adwokackiej, zespole adwokackim, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej lub komandytowo-akcyjnej; 7) dokumenty zaświadczające co najmniej 4-letni okres zatrudnienia w urzędach organów władzy publicznej i wykonywania wymagających wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związanych ze świadczeniem pomocy prawnej na rzecz tych urzędów; 7a) dokument zaświadczący o ukończeniu aplikacji legislacyjnej oraz dokumenty zaświadczające co najmniej 4-letni okres zatrudnienia w urzędach organów władzy publicznej lub w państwowych jednostkach organizacyjnych i wykonywania wymagających wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związanych z tworzeniem projektów ustaw, rozporządzeń lub

aktów prawa miejscowego; 8) dokument zaświadcający uzyskanie pozytywnego wyniku z egzaminu sędziowskiego, prokuratorskiego, notarialnego lub komorniczego; 9) dokumenty potwierdzające zatrudnienie na stanowisku radcy lub starszego radcy Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa; 10) oryginał dowodu uiszczenia opłaty za egzamin adwokacki; 11) 3 zdjęcia zgodnie z wymaganiami obowiązującymi przy wydawaniu dowodów osobistych.

Pracownikowi przysługuje prawo do urlopu płatnego w wysokości 80% wynagrodzenia, w wymiarze 30 dni kalendarzowych, na przygotowanie się do egzaminu adwokackiego albo zwolnienie od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia w celu uczestniczenia w egzaminie wstępnym i adwokackim. Z uprawnienia tego można skorzystać tylko raz.

Przeprowadzenie egzaminu. *Pierwsza część egzaminu adwokackiego* obejmuje rozwiązanie zadania z zakresu prawa karnego, polegającego na przygotowaniu aktu oskarżenia albo apelacji, a w przypadku uznania, że jest brak podstaw do ich wniesienia, na sporządzeniu opinii prawnej w oparciu o akta lub przedstawiony stan faktyczny opracowane na potrzeby egzaminu. *Druga część egzaminu adwokackiego* obejmuje rozwiązanie zadania z zakresu prawa cywilnego lub rodzinnego, polegającego na przygotowaniu pozwu lub wniosku albo apelacji, a w przypadku uznania, że jest brak podstaw do ich wniesienia, na sporządzeniu opinii prawnej w oparciu o akta lub przedstawiony stan faktyczny opracowane na potrzeby egzaminu. *Trzecia część egzaminu adwokackiego* obejmuje rozwiązanie zadania z zakresu prawa gospodarczego, polegającego na przygotowaniu umowy albo sporządzeniu pozwu, wniosku lub apelacji, a w przypadku uznania, że jest brak podstaw do ich wniesienia, na sporządzeniu opinii prawnej w oparciu o akta lub przedstawiony stan faktyczny opracowane na potrzeby egzaminu. *Czwarta część egzaminu adwokackiego* obejmuje rozwiązanie zadania z zakresu prawa administracyjnego, polegającego na przygotowaniu skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego lub skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego, a w przypadku uznania, że jest brak podstaw do ich wniesienia, na sporządzeniu opinii prawnej w oparciu o akta lub przedstawiony stan faktyczny opracowane na potrzeby egzaminu.

Piąta część egzaminu adwokackiego obejmuje rozwiązanie zadania z zakresu zasad wykonywania zawodu lub zasad etyki polegającego na przygotowaniu opinii prawnej w oparciu o akta lub przedstawiony stan faktyczny opracowane na potrzeby egzaminu.

Egzaminatorzy dokonują oceny każdej z części egzaminu adwokackiego z zastosowaniem następującej skali ocen: 1) oceny pozytywne: a) celująca (6), b) bardzo dobra (5), c) dobra (4), d) dostateczna (3); 2) ocena negatywna - niedostateczna (2). Podczas egzaminu adwokackiego zdający nie może posiadać urządzeń służących do przekazu lub odbioru informacji. W trakcie egzaminu adwokackiego zdający może korzystać z tekstów aktów prawnych i komentarzy oraz orzecznictwa.

O wyniku egzaminu adwokackiego informuje komisja egzaminacyjna głosowaniem po każdej części egzaminu, doręcza zdającemu uchwałę o wyniku egzaminu adwokackiego, a jej odpis przesyła Ministrowi Sprawiedliwości, Prezesowi Naczelnej Rady Adwokackiej, właściwej okręgowej radzie adwokackiej oraz dołącza do akt osobowych zdającego.

W przypadku nieuzyskania pozytywnego wyniku z egzaminu adwokackiego, zdający może przystępować do kolejnych egzaminów adwokackich, z tym że egzamin ten zdaje w całości (**Art. 78i**).

Skreślenie aplikanta z listy. Okręgowa rada adwokacka skreśla aplikanta adwokackiego z listy w wypadku **Art. 79. 1:** 1) niezakończenia przez niego, bez usprawiedliwionej przyczyny, aplikacji adwokackiej w pewnym terminie; wpisu na listę adwokatów; upływu roku od daty zakończenia aplikacji wskazanej w zaświadczeniu o odbyciu aplikacji adwokackiej, jeżeli ORA stwierdzi jego nieprzydatność do wykonywania zawodu adwokata. Od uchwały Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej w sprawie skreślenia z listy aplikantów adwokackich służy skarga do sądu administracyjnego w terminie 30 dni od dnia doręczenia uchwały.

W ukraińskim środowisku adwokackim jedną z największych dyskusyjnych pytań są **odpowiedzialność dyscyplinarna** adwokatów. Autor J. Ruff w pracy „*Dyscyplina adwokatury*”, wydanej w Warszawie jeszcze w 1939 r., podał tezy z orzecznictwa dyscyplinarnego dotyczące działalności publicznej adwokata: "Postępowanie adwokata, występującego w wykonywaniu takich czy innych funkcji społecznych, publicznych czy urzędowych, działającego nawet w charakterze nie mającym nic wspólnego z praktyką adwokacką, podlega ocenie i kontroli władz korporacyjnych" (D. 98/34); "Adwokat odpowiada dyscyplinarnie za wystąpienia publiczne w związku ze sprawowaniem mandatu do organów samorządu terytorialnego, niezależnie od tego, czy wystąpienia takie mogą pociągnąć inne represje, przewidziane w regulaminach odnośnych zgromadzeń" (D. 19/30)¹⁹.

Artykuł 80 polskiej ustawy o adwokaturze mówi o tym że adwokaci i aplikanci adwokaccy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godności zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych, a adwokaci również za niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia. Ostatniego w Ukrainie w ogóle niema.

(**Art. 81. 1.**) kary dyscyplinarne są następujące: upomnienie, nagana, kara pieniężna, zawieszenie w czynnościach zawodowych na czas od trzech miesięcy do pięciu lat, wydalenie z adwokatury. Obok kary nagany i kary pieniężnej można orzec dodatkowo zakaz wykonywania

---

¹⁹ J. Ruff. *Dyscyplina adwokatury*”, Warszawa, 1939 r., s. 32.

patronatu na czas od roku do pięciu lat, a obok kary zawieszenia w czynnościach zawodowych orzeka się dodatkowo zakaz wykonywania patronatu na czas od lat dwóch do lat dziesięciu. Kara nagany oraz kara pieniężna pociąga za sobą utratę biernego prawa wyborczego do organu samorządu adwokackiego na czas trzech lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia. Kara zawieszenia w czynnościach zawodowych pociąga za sobą utratę biernego i czynnego prawa wyborczego do organu samorządu adwokackiego na czas sześciu lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia. Sąd dyscyplinarny może orzec podanie treści orzeczenia do publicznej wiadomości środowiska adwokackiego poprzez jego opublikowanie w czasopiśmie, którego wydawcą jest organ adwokatury.

Karę pieniężną wymierza się w granicach od pięciokrotnej do pięćdziesięciokrotnej podstawowej składki izbowej. Wpływy z kar pieniężnych okręgowa rada adwokacka przekazuje na cele adwokatury **Art. 82. 1.** Natomiast kara wydalenia z adwokatury pociąga za sobą skreślenie z listy adwokatów *bez prawa ubiegania się o ponowny wpis*.

Kary dla aplikantów. W Ukrainie teraz samorząd adwokacki nie wpływa na aplikantów i nie może nałożyć na nich kar dyscyplinarnych. Natomiast w Polsce w stosunku do aplikantów adwokackich nie orzeka się tylko kary pieniężnej (**Art. 83. 1.**), a przepisy o zawieszeniu adwokatów w czynnościach zawodowych stosuje się odpowiednio do aplikantów adwokackich, przy czym czasu trwania zawieszenia nie zalicza się do okresu obowiązkowej aplikacji adwokackiej. Kara wydalenia z adwokatury też stosuje się i do aplikantów adwokackich i pociąga za sobą skreślenie z listy aplikantów bez prawa ubiegania się o ponowny wpis na listę aplikantów adwokackich lub o wpis na listę adwokatów przez okres 10 lat od daty uprawomocnienia się orzeczenia o karze wydalenia z adwokatury.

postępowanie dyscyplinarne toczy się niezależnie od postępowania karnego o ten sam czyn, może być jednak zawieszona do czasu ukończenia postępowania karnego. Ciekawe, że w razie śmierci obwinionego przed ukończeniem postępowania dyscyplinarnego, postanowienie o jego umorzeniu traci moc, a postępowanie toczy się nadal, jeżeli żąda tego - w terminie dwumiesięcznym od dnia zgonu obwinionego - jego małżonek, krewny w linii prostej, brat lub siostra.

Jeżeli od chwili popełnienia przewinienia upłynęły trzy lata, a w innych wypadkach sześć miesięcy, wtedy nie można wszcząć postępowania dyscyplinarnego. Karalność przewinienia dyscyplinarnego ustaje, jeżeli od czasu popełnienia upłynęło pięć lat, a w pewnych wypadkach dwa lata.

Sąd dyscyplinarny jest w zakresie orzekania niezawisły (**Art. 89. 1.**) i, rozstrzyga samodzielnie nasuwające się zagadnienia prawne i orzeka na mocy przekonania opartego na

swobodnej ocenie całokształtu dowodów, uwzględniając okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego.

Wejście Polski do Unii Europejskiej ma wpływ na odpowiedzialność dyscyplinarną adwokatów. Tak, jeżeli adwokat świadczy w państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym – pomoc prawną na podstawie obowiązujących tam przepisów o świadczeniu pomocy prawnej przez prawników z Unii Europejskiej, sąd dyscyplinarny, który wszczął postępowanie dyscyplinarne, niezwłocznie zawiadamia o tym właściwy organ w tym państwie, przesyłając temu organowi odpis wniosku.

W sprawach dyscyplinarnych orzekają: sąd dyscyplinarny danej izby adwokackiej, Wyższy Sąd Dyscyplinarny. Pierwszą instancją jest sąd dyscyplinarny izby adwokackiej. Wyższy Sąd Dyscyplinarny rozpoznaje jako sąd drugiej instancji sprawy rozpoznawane w pierwszej instancji przez sądy dyscyplinarne izb adwokackich; jako sąd pierwszej instancji sprawy dyscyplinarne członków Naczelnej Rady Adwokackiej i okręgowych rad adwokackich; oraz inne sprawy przewidziane przepisami ustawy. Sąd orzeka w składzie trzyosobowym. Odwołania od orzeczeń wydanych w trybie, rozpoznaje ten sam sąd w innym, pięcioosobowym składzie. Orzeczenie z uzasadnieniem wydane przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny w drugiej instancji doręcza się stronom, Ministrowi Sprawiedliwości oraz Naczelnej Radzie Adwokackiej.

Od orzeczenia wydanego przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny w drugiej instancji przysługuje stronom, Ministrowi Sprawiedliwości, Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz Prezesowi Naczelnej Rady Adwokackiej kasacja do Sądu Najwyższego (**Art. 91a. 1.**).

Kasacja może być wniesiona z powodu rażącego naruszenia prawa, jak również rażącej niewspółmierności kary dyscyplinarnej i wnosi się do Sądu Najwyższego za pośrednictwem Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, w terminie 30 dni od dnia doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem. Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację na rozprawie w składzie trzech sędziów.

Właściwy do rozpoznania sprawy jest sąd dyscyplinarny izby adwokackiej, której obwiniony jest członkiem w chwili wszczęcia postępowania dyscyplinarnego.

Stronami w postępowaniu dyscyplinarnym są oskarżyciel, obwiniony i pokrzywdzony. W tym procesie oskarżycielem w postępowaniu jest rzecznik dyscyplinarny, obwinionym (który ma prawo do ustanowienia obrońcy, którym może być wyłącznie adwokat) jest adwokat lub aplikant adwokacki, przeciwko któremu toczy się postępowanie dyscyplinarne, pokrzywdzonym jest osoba, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone postępowaniem adwokata lub aplikanta adwokackiego.

Rzecznik dyscyplinarny doręcza Ministrowi Sprawiedliwości odpisy postanowień o wszczęciu dochodzenia oraz informuje Ministra Sprawiedliwości o wniesieniu do sądu dyscyplinarnego wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego lub o skierowaniu wniosku o ukaranie do dziekana okręgowej rady adwokackiej²⁰.

Sąd dyscyplinarny orzeka na rozprawie lub na posiedzeniu, a jego rozstrzygnięcia zapadają w formie orzeczeń lub postanowień. Orzeczenie może być wydane jedynie na rozprawie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Rozprawa przed sądem dyscyplinarnym jest jawna, chyba że jawność rozprawy zagraża ujawnieniu tajemnicy adwokackiej albo zachodzą inne wymagane przepisami prawa przyczyny wyłączenia jawności. Sąd dyscyplinarny lub rzecznik dyscyplinarny może umorzyć postępowanie dyscyplinarne w wypadkach mniejszej wagi.

Karę za nieusprawiedliwione niestawiennictwo, za odmowę zeznań lub przyrzeczenia, nakłada na świadka lub biegłego - na wniosek sądu dyscyplinarnego lub rzecznika dyscyplinarnego - sąd rejonowy właściwy według miejsca zamieszkania świadka lub biegłego. Świadek lub biegły nie podlega karze, jeżeli nie był uprzedzony o skutkach niestawiennictwa, odmowy złożenia zeznań lub przyrzeczenia.

Dla Ukrainy ważne jest to, że adwokat lub aplikant adwokacki, przeciwko któremu toczy się postępowanie dyscyplinarne lub karne, może być tymczasowo zawieszony (**Art. 95j. 1.**) w czynnościach zawodowych przez sąd dyscyplinarny w szczególnie uzasadnionych okolicznościach sprawy. Postanowienie o tym zawieszeniu wydaje sąd dyscyplinarny z urzędu bądź na wniosek stron. W Ukrainie zawieszenie może nastąpić tylko na mocy wyroku sądu. Postanowienie sądu dyscyplinarnego o tymczasowym zawieszeniu jest natychmiast wykonalne. Jeżeli okres tymczasowego zawieszenia trwa więcej niż trzy miesiące, Wyższy Sąd Dyscyplinarny bada z urzędu zasadność zawieszenia.

koszty postępowania dyscyplinarnego. One stanowią wszelkie wydatki poniesione w związku z tym postępowaniem (**Art. 95l. 1.**). Koszty postępowania ponosi obwiniony w razie skazania, a w pozostałych wypadkach izba adwokacka.

Informacje czyli odpis prawomocnego orzeczenia do wykonania Sąd dyscyplinarny przesyła właściwej radzie adwokackiej, a Ministrowi Sprawiedliwości i Naczelnej Radzie Adwokackiej - do wiadomości. Odpis prawomocnego orzeczenia o ukaraniu dyscyplinarnym i tymczasowym zawieszeniu w czynnościach zawodowych dołącza się do akt osobowych.

---

²⁰ Uchwała nr 9/08 NRA z 15 marca 2008 r. - Regulamin działania rzeczników dyscyplinarnych, „Palestra” 2008, nr 3-4.

W Polsce informacje o tymczasowym zawieszeniu w czynnościach zawodowych oraz o karze dyscyplinarnej zawieszenia w czynnościach zawodowych i wydalenia z adwokatury zawiadamia się: sądy, prokuratury, właściwe ze względu na charakter prowadzonych przez danego adwokata spraw organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego, w okręgu izby adwokackiej, w której adwokat albo aplikant adwokacki jest wpisany na listę, a w sprawie adwokata wykonującego zawód radcy prawnego - radę okręgowej izby radców prawnych. Naszym zdaniem to jest poważny cios po reputację adwokata lub aplikanta. W Ukrainie nie tak szeroko powiadamia się o tym, dla tego adwokaci często się nie boją rozpatrywania ich spraw przez sąd dyscyplinarny.

Usunięcie wzmianki o ukaraniu dyscyplinarnym następuje z urzędu po upływie: trzech lat od daty uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego orzekającego karę upomnienia, karę nagany lub karę pieniężną; pięciu lat od odbycia kary zawieszenia w czynnościach zawodowych, jeżeli adwokat lub aplikant adwokacki nie zostanie w tym czasie ukarany lub nie zostanie wszczęte przeciwko niemu postępowanie dyscyplinarne. W sprawach nieuregulowanych stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Kasacja dyscyplinarna. Autor R. Baszuk w pracy „*Kontrola sądowa nad postępowaniem dyscyplinarnym wobec adwokatów i aplikantów adwokackich*” tak ocenił charakter kasacji: „adwokacka kasacja nie może być uznana za tzw. nadzwyczajny środek zaskarżenia, jakim jest kasacja regulowana przez przepisy k.p.k. (...) Kasacja w postępowaniu dyscyplinarnym wobec adwokatów i aplikantów adwokackich realizuje funkcję kontroli orzeczenia organu samorządowego noszącego nazwę sądu dyscyplinarnego, niebędącego jednak sądem w rozumieniu Konstytucji, przez taki właśnie sąd”²¹.

Zaskarżeniu do sądu powszechnego podlegają wyłącznie orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, które zapadły w wyniku rozpoznania odwołania. Kasacja nie przysługuje od postanowień tego sądu, niezależnie od tego, czy orzekał w tym wypadku jako sąd I czy też II instancji. Dlatego też nie jest dopuszczalna kasacja od postanowienia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego utrzymującego w mocy postanowienie sądu dyscyplinarnego o tymczasowym zawieszeniu adwokata w wykonywaniu czynności zawodowych²².

Kasacja od orzeczenia wydanego przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny w II instancji jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Prawo do jej wniesienia przysługuje: 1) stronom; 2) Ministrowi Sprawiedliwości; 3) Rzecznikowi Praw Obywatelskich; 4) Prezesowi Naczelnej Rady

---

²¹ „Palestra” 2012, nr 1-2, s. 92.

²² Gawryluk Marek. Prawo o adwokaturze. Komentarz, LexisNexis, Warszawa, 2012.

Adwokackiej. Kasacja jest suspensywnym środkiem zaskarżenia. Orzeczenie, od którego służy kasacja, nie podlega wykonaniu do czasu wniesienia kasacji lub bezskutecznego upływu terminu do jej wniesienia.

Jednym z głównych pytań zostaje działalność samorządu adwokackiego, o którym mowa w następnym rozdziale – Działalność Naczelnej Rady Adwokackiej i jej rola w kształtowaniu się współczesnej adwokatury.

2.2. Działalność Naczelnej Rady Adwokackiej i jej rola w kształtowaniu się współczesnej adwokatury

Naczelna Rada Adwokacka jest organem samorządu zawodowego adwokatów wykonujących zawód zaufania publicznego; NRA sprawuje pieczę nad należyтым wykonywaniem zawodu adwokata – w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony. Samorząd adwokatów działa pod ochroną Konstytucji RP (art. 17 ust. 1).

Naczelną Radę Adwokacką w Polsce tworzą: prezes, adwokaci wybrani przez Krajowy Zjazd Adwokatury oraz dziekani okręgowych rad adwokackich. Siedzibą Naczelnej Rady Adwokackiej jest m.st. Warszawa.

Wspólnym dla Ukrainy i Polski jest to że organami adwokatury (**Art. 9. 1.**) są: Krajowy Zjazd Adwokatury, Naczelna Rada Adwokacka, Wyższy Sąd Dyscyplinarny oraz Wyższa Komisja Rewizyjna. Członkami organów adwokatury mogą być tylko adwokaci. Naczelna Rada Adwokacka, izby adwokackie i zespoły adwokackie mają osobowość prawną. Kadencja organów adwokatury, organów izb adwokackich i zespołów adwokackich trwa trzy lata, jednakże są one obowiązane działać do czasu ukonstytuowania się nowo wybranych organów.

Odmiernym od Ukrainy jest to, że polskie organy adwokatury oraz organy izb adwokackich przesyłają Ministrowi Sprawiedliwości odpis każdej uchwały w terminie 21 dni od daty jej podjęcia (**Art. 13a**) Minister Sprawiedliwości zwraca się do Sądu Najwyższego o uchylenie sprzecznych z prawem uchwał organów adwokatury i organów izb adwokackich w terminie 3 miesięcy od dnia ich doręczenia. Jeżeli zaskarżona uchwała rażąco narusza prawo, termin ten wynosi 6 miesięcy. W Polsce Minister Sprawiedliwości może także zwrócić się do Krajowego Zjazdu Adwokatury lub do Naczelnej Rady Adwokackiej o podjęcie uchwały w określonej sprawie należącej do ich właściwości. Uchwała Naczelnej Rady Adwokackiej powinna być podjęta w terminie jednego miesiąca.

W Polsce rola Naczelnej Rady Adwokackiej, jako organu reprezentacyjnego adwokatury jest duża i jej znacznie wychodzi poza reprezentację interesu wyłącznie członków samorządu zawodowego. Rada wielokrotnie podejmowała działania w kierunku ochrony praworządności, praw i wolności obywatelskich.

Potwierdzeniem tezy o tym, że polski samorząd adwokacki dba o adwokatów i trzyma rękę na pulsie życia prawniczego są uchwały NRA w sprawie jawności w życiu publicznym²³, w sprawie publicznego autorytetu władzy ustawodawczej²⁴ przeciwko karze śmierci²⁵, w sprawie nadużywania

---

²³Uchwała nr 6/2005 z 11 lutego 2005 r., „Palestra” 2005, nr 5-6, s. 302.

²⁴.Uchwała nr 15/2005 z 12 marca 2005 r., www.nra.pl

tyczasowego aresztowania²⁶ w sprawie udzielenia *pro bono* pomocy prawnej osobom poszkodowanym roszczeniami o zwrot majątków m.in. na Warmii i Mazurach²⁷ i in.

Do zakresu działania Naczelnej Rady Adwokackiej należą (Art.58 Ustawy o adwokaturze): reprezentowanie adwokatury, uchylanie sprzecznych z prawem uchwał zgromadzenia izby, nadzór nad działalnością Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej, nadzór nad działalnością okręgowych rad adwokackich oraz nadzór nad kształceniem aplikantów przez te rady, ustalanie zasięgu terytorialnego izb adwokackich oraz ich siedzib, ustalanie liczby członków oraz ich zastępców, organów poszczególnych izb adwokackich, a także liczby stale urzędujących członków tych organów i zasad ich wynagradzania, wydawanie opinii, rozpoznawanie odwołań od uchwał okręgowych rad adwokackich; udzielanie opinii o projektach aktów prawodawczych oraz przedstawianie wniosków i postulatów w zakresie tworzenia i stosowania prawa, rozporządzanie i zarząd majątkiem Naczelnej Rady Adwokackiej; uchwalanie budżetu Naczelnej Rady Adwokackiej i określanie udziału poszczególnych izb adwokackich w pokrywaniu jej wydatków budżetowych, uchwalanie zasad zwalniania aplikantów od ponoszenia w całości lub w części opłaty rocznej, a także odraczania jej płatności lub rozkładania jej na raty, uchwalanie regulaminów dotyczących: zasad wyboru delegatów adwokatów, zasad odbywania aplikacji adwokackiej, zasad funkcjonowania rad adwokackich, zakresu działania oraz zasad wynagradzania wizytatorów, wzorów pieczęci organów adwokatury, zasad tworzenia, organizowania, funkcjonowania i rozwiązywania zespołów adwokackich, zasad wykonywania zawodu indywidualnie lub w spółkach, działania rzeczników dyscyplinarnych; zasad współdziałania adwokata z prawnikiem zagranicznym reprezentującym klienta w postępowaniu; zawieszanie w sprawowaniu funkcji ze względu na naruszenie podstawowych obowiązków poszczególnych członków organów izb adwokackich i organów zespołów adwokackich, z wyjątkiem członków sądów dyscyplinarnych, oraz zwracanie się do właściwych organów o ich odwołanie; wykonywanie zadań określonych w ustawie o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej; współdziałanie z Ministrem Sprawiedliwości w zakresie określonym w ustawie.

Naczelna Rada Adwokacka wybiera ze swego grona dwóch wiceprezesów, sekretarza, skarbnika, rzecznika dyscyplinarnego, zastępcę sekretarza oraz dwóch członków, którzy łącznie z prezesem stanowią Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej. Prezydium jest organem wykonawczym Naczelnej Rady Adwokackiej.

---

²⁵ Uchwała nr 29/2008 z 4 października 2008 r., „Palestra” 2008, nr 11-12, s. 362.

²⁶ Uchwała nr 73/2010 27 marca 2010 r., <http://www.nra.pl>

²⁷ Uchwała nr 59/2007 z 16 czerwca 2007 r., <http://bip.adwokatura.pl>

Po naszym stażu w Naczelnej Radzie Adwokatów w Warszawie podajemy strukturę NRA, nazwiska komisji, ich przewodniczący, ilość członków oraz ilość adwokatów z ich grona, który ma stopień naukowy. Taki podejście kształtowanie się samorządu adwokackiego jest wzorem dla ukraińskiej Narodowej Asocjacji Adwokatów.

W Naczelnej Radzie Adwokackiej teraz są 25 adwokatów członków NRA oraz 24 dziekanów Okręgowych Rad Adwokackich.

I. Do Prezydium NRA wchodzi: Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej (adwokat Andrzej Zwara), dwaj wiceprezes, sekretarz Naczelnej Rady Adwokackiej, zastępca Sekretarza, skarbnik Naczelnej Rady Adwokackiej, rzecznik dyscyplinarny Naczelnej Rady Adwokackiej, dwaj członkowie prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej oraz osoby współpracujące z Prezydium NRA: Przewodniczący Zespołu Doradców Prezesa NRA, Doradca Prezesa NRA, Doradca Prezesa NRA ds. Organizacyjnych i Skargowych, Przewodnicząca Zespołu Sekretarzy Prawniczych NRA, dwaj Sekretarze Prawniczy NRA.

NRA uchyla uchwały okręgowych rad adwokackich sprzeczne z prawem. Naczelna Rada Adwokacka może zwrócić się do okręgowej rady adwokackiej o podjęcie uchwały w określonej sprawie należącej do zakresu jej działalności. Uchwała powinna być podjęta nie później niż w ciągu jednego miesiąca. Naczelna Rada Adwokacka powołuje spośród adwokatów Centralny Zespół Wizytatorów oraz przewodniczącego Zespołu i jego zastępcę. Wizytatorzy sprawują kontrolę nad wykonywaniem przez zespoły adwokackie i adwokatów przepisów niniejszej ustawy oraz innych przepisów dotyczących adwokatury.

II. Komisji przy NRA:

1) Komisja ds. Prac Parlamentarnych (opiekun komisji: adw. Jacek Trela). Przewodniczący: adw. Andrzej Reichelt. 9 członków, wśród nich 1 prof. UAM dr hab., oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

2) Komisja Doskonalenia Zawodowego (opiekun komisji: adw. Jerzy Zięba), Przewodniczący: adw. Grzegorz Janisławski, 18 członków oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

3) Komisja Kształcenia Aplikantów Adwokackich (opiekun komisji: adw. Jerzy Zięba), Przewodniczący: adw. Tomasz Guzek, 2 wiceprzewodniczący, 1 sekretarz Komisji, 11 członków oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

4) Komisja ds. Informatyzacji - Centrum Technologiczne Adwokatury (opiekun komisji: adw. Rafał Dębowski), Przewodniczący: adw. Tomasz Korczyński, 2 wiceprzewodniczący,

14 członków, z nich 3 aplikantów oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

5) Komisja Legislacyjna (opiekun komisji: adw. Andrzej Zwara), Przewodniczący: adw. prof. UJ dr hab. Piotr Kardas, 3 wiceprzewodniczących, wszyscy prof. dr hab., 25 członków, z nich 6 doktorów habilitowany, 11 doktorów, oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

6) Komisja ds. Postępowań Konstytucyjnych (opiekun komisji: adw. Jacek Trela), Przewodniczący: adw. dr Szymon Byczko; 2 członkowie oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

7) Komisja ds. Działalności Publicznej Adwokatury (opiekun komisji: adw. Jacek Trela), Przewodnicząca: adw. prof. UW dr hab. Katarzyna Bilewska. 10 członków oraz 2 pracowników biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

8) Komisja Praw Człowieka (opiekun komisji: adw. Andrzej Zwara), Przewodniczący: adw. Mikołaj Pietrzak, 2 wiceprzewodniczący, 22 członkowie, oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

9) Komisja Komunikacji Społecznej NRA (opiekun komisji: adw. Rafał Dębowski), Przewodniczący: adw. dr Michał Bieniak, 12 członków, oraz 2 pracowników biura NRA wyznaczonych do współpracy z komisją.

10) Komisja ds. Wizerunku Zewnętrznego i Ochrony Prawnej (opiekun komisji: adw. Jerzy Glanc), Przewodniczący: adw. Roman Kusz, 8 członków, 2 pracownicy biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

11) Komisja Integracji Środowiskowej, Kultury, Sportu i Turystyki (opiekun komisji: Ewa Krasowska), Przewodniczący: adw. Stanisław Estreich, 9 członków, oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

12) Komisja Etyki (opiekun komisji: adw. Jerzy Glanc), Przewodniczący: adw. prof. UW dr hab. Jacek Giezek, 11 członków, z nich 1 dr hab., 1 dr oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

13) Komisja ds. Edukacji Prawnej (opiekun komisji: adw. Bartosz Grohman), Przewodnicząca: adw. A. Gnacikowska, 12 członków oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

14) Komisja Praktyk Rynkowych i Konkurencji (opiekun komisji: adw. Jerzy Glanc), Przewodnicząca: adw. dr Małgorzata Kozuch, 10 członków oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

15) Komisja Współpracy z Zagranicą (opiekun komisji: adw. Andrzej Zwara), Przewodnicząca: adw. Dominika Stępińska-Duch, 2 wiceprzewodniczący, 15 członków oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

16) Zespół ds. kontaktów z samorządami zawodów zaufania publicznego (opiekun komisji: Zenon Marciniak), Przewodniczący: adw. Jarosław Zdzisław Szymański, 4 członków, oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

17) Kapituła ds. odznaczeń, Przewodniczący: adw. Rajmund Żuk, 3 członków, oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

18) Komisja Inicjatyw Młodych Adwokatów (opiekun komisji: adw. Bartosz Grohman), Przewodniczący: adw. Michał Szpakowski, 22 członków, oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

19) Centralny Zespół Wizytatorów (opiekun zespołu: adw. Mirosława Pietkiewicz), Przewodniczący: adw. Henryk Stabla, 12 członków, oraz pracownik biura NRA wyznaczony do współpracy z komisją.

III. Wyższy Sąd Dyscyplinarny jest częścią struktury NRA.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny składa się z dwudziestu trzech członków oraz trzech zastępców członków. Naczelna Rada Adwokacka wyznacza spośród adwokatów zastępców rzecznika dyscyplinarnego Naczelnej Rady Adwokackiej. Członkowie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego wybierają spośród siebie jednego lub dwóch wiceprezesów. Wyższy Sąd Dyscyplinarny w składzie trzech sędziów rozpoznaje jako instancja odwoławcza sprawy rozpoznawane w pierwszej instancji przez sądy dyscyplinarne. Prezes Wyższego Sądu Dyscyplinarnego uczestniczy w posiedzeniach Naczelnej Rady Adwokackiej oraz składa jej okresowe informacje o stanie spraw dyscyplinarnych.

3.1. Sąd dyscyplinarny ORA Do zakresu działania sądu dyscyplinarnego należy wydawanie orzeczeń w sprawach dyscyplinarnych członków izby. Sąd dyscyplinarny składa się z prezesa, wiceprezesa, sześciu do dwudziestu trzech członków oraz trzech zastępców członków. Sąd dyscyplinarny orzeka w kompletach składających się z trzech sędziów.

IV. Wyższa Komisja Rewizyjna NRA

Wyższa Komisja Rewizyjna wykonuje kontrolę finansowej i gospodarczej działalności Naczelnej Rady Adwokackiej oraz kontrolę wykonywania uchwał Krajowego Zjazdu Adwokatury. WKR składa się z przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego i czterech członków oraz dwóch zastępców członków. Przewodniczący Wyższej Komisji Rewizyjnej informuje Naczelną Radę

Adwokacką i jej Prezydium o wynikach przeprowadzonych kontroli oraz ma prawo uczestniczyć w posiedzeniach tych organów.

4.1. Do zakresu działania komisji rewizyjnej ORA należy kontrola działalności finansowej i gospodarczej okręgowej rady adwokackiej oraz kontrola wykonywania uchwał zgromadzenia izby. Komisja rewizyjna ORA składa się z przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego, trzech do pięciu członków oraz dwóch zastępców członków.

V. Izby adwokackie stanowią adwokaci i aplikanci adwokaccy, mający siedzibę zawodową na terenie izby, której zasięg terytorialny określa Naczelna Rada Adwokacka, biorąc pod uwagę w szczególności podział terytorialny administracji sądowej (**Art. 38.**)

Organami izby adwokackiej są: zgromadzenie izby składające się z adwokatów wykonujących zawód oraz delegatów pozostałych adwokatów; okręgowa rada adwokacka; sąd dyscyplinarny; komisja rewizyjna.

Do zakresu działania zgromadzenia izby adwokackiej należy: wybór delegatów na Krajowy Zjazd Adwokatury; wybór dziekana, prezesa sądu dyscyplinarnego, przewodniczącego komisji rewizyjnej oraz członków i zastępców członków okręgowej rady adwokackiej, sądu dyscyplinarnego i komisji rewizyjnej; uchwalenie budżetu izby i ustalanie wysokości składek rocznych na potrzeby izby; określanie minimalnej i maksymalnej liczby członków izby adwokackiej; rozpatrywanie i zatwierdzanie corocznych sprawozdań z działalności okręgowej rady adwokackiej; zatwierdzanie - po wysłuchaniu wniosków komisji rewizyjnej - zamknięć rachunkowych i udzielanie okręgowej radzie adwokackiej absolutorium; podejmowanie innych uchwał.

Zwyczajne zgromadzenie izby, zwoływane przez okręgową radę adwokacką, odbywa się raz do roku. Nadzwyczajne zgromadzenie zwołuje się na żądanie Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej, okręgowej rady adwokackiej, komisji rewizyjnej lub jednej trzeciej adwokatów członków izby. Zgromadzenie zwołuje się w ciągu sześciu tygodni od zgłoszenia żądania.

VI. Okręgowa rada adwokacka składa się z dziekana, pięciu do piętnastu członków i z dwóch do czterech zastępców członków. Także wchodzi w skład wicedziekan, Sekretarz, Skarbnik, Rzecznik Dyscyplinarny. Członkowie Rady pośród siebie wybiera odpowiedzialnych za sprawy wizerunkowe Izby, kierownika szkolenia apl. adw., sprawy związane z informatyzacją Izby, odpowiedzialnego za szkolenie zawodowe.

Okręgowe Rady Adwokacki są w następujących miastach: Wałbrzychu, Rzeszowie, Lublinie, Krakowie, Opolu, Wrocławiu, Poznaniu, Toruniu, Płocku, Koszalinie, Olsztynie, Szczecinie, Bydgoszczy, Bielsku-Białej, Katowicach, Częstochowie, Warszawie, Kielcach, Białymstoku, Siedlcach, Gdańsku, Radomiu, Łodzi, Zielonej Górze.

Prezesowi sądu dyscyplinarnego i przewodniczącemu komisji rewizyjnej przysługuje prawo do uczestnictwa w posiedzeniach okręgowej rady adwokackiej.

Okręgowa rada adwokacka wybiera ze swego grona jednego lub dwóch wicedziekanów, sekretarza, w razie potrzeby zastępcę sekretarza, skarbnika i rzecznika dyscyplinarnego, którzy łącznie z dziekanem stanowią prezydium rady. Ponadto okręgowa rada adwokacka wyznacza spośród adwokatów zastępców rzecznika dyscyplinarnego oraz powołuje przewodniczącego i członków zespołu wizytatorów. Prezydium przygotowuje posiedzenia rady.

Do zakresu działania okręgowej rady adwokackiej należą wszystkie sprawy adwokatury, których załatwienia ustawa nie zastrzega organom adwokatury oraz innym organom izb adwokackich, organom zespołów adwokackich lub organom państwowym. Oprócz tego do zakresu działania okręgowej rady adwokackiej należy występowanie do organów rejestrowych lub ewidencyjnych z wnioskiem o wszczęcie postępowania o wykreślenie z rejestru lub ewidencji podmiotu prowadzącego działalność w zakresie pomocy prawnej niezgodnie z przepisami ustawy.

Okręgowa rada adwokacka może zawiesić w czynnościach zawodowych, do czasu uiszczenia należności, adwokata, który zalega, pomimo wezwania, z zapłatą składki dłużej niż 6 miesięcy.

Do ważności uchwały okręgowej rady adwokackiej wymagana jest obecność co najmniej połowy członków, w tym dziekana lub wicedziekana. Uchwała okręgowej rady adwokackiej zapada większością głosów; w razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

Uchwały w sprawach osobowych zapadają w głosowaniu tajnym. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący, który ujawnia swój głos. Od uchwały okręgowej rady adwokackiej, podjętej w pierwszej instancji w sprawach indywidualnych, służy zainteresowanemu odwołanie do Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej.

Dziekan ORA reprezentuje okręgową radę adwokacką, kieruje jej pracami, przewodniczy na jej posiedzeniu oraz wykonuje czynności przewidziane w niniejszej ustawie. Wicedziekan jest stałym zastępcą dziekana. Dziekan może udzielić adwokatowi lub aplikantowi adwokackiemu ostrzeżenia za dopuszczenie się uchybienia mniejszej wagi. Decyzja dziekana podlega zaskarżeniu do okręgowej rady adwokackiej. Inne decyzje dziekana podlegają zaskarżeniu w wypadkach przewidzianych w ustawie.

Okręgowa rada adwokacka prowadzi listę adwokatów i aplikantów adwokackich. Okręgowa rada adwokacka obowiązana jest do publikowania aktualnej listy adwokatów i listy aplikantów adwokackich w Biuletynie Informacji Publicznej.

VII. Ośrodek Badawczy Adwokatury im. adw. Witolda Bayera.

Za wzorem ośrodka badawczego NRA w kwietniu zeszłego roku powołano do życia naukowo-metodyczey Centrum badań adwokatury i prawa przy ukraińskiej Narodowej Asocjacji Adwokatów. Dyrektor Ośrodka przy NRA: adw. prof. Piotr Kruszyński, zastępca dyrektora, sekretarz Ośrodka, Sekretariat i Biblioteka OBA, Koordynator projektów.

Przy OBA działają Rada Naukowa Ośrodka Badawczego Adwokatury (4 dr hab., 4 dr). Dla Ukrainy działalność Rady Naukowej oraz poniższej opisanych jednostek – to zadanie na przyszłość.

Zarząd Ośrodka Badawczego Adwokatury: Dyrektor Ośrodka Badawczego Adwokatury, Zastępca Dyrektora Ośrodka Badawczego Adwokatury, Sekretarz Ośrodka Badawczego Adwokatury, Ekspert Ośrodka Badawczego Adwokatury.

VIII. Fundacja Adwokatury Polskiej:

Rada Fundacji liczy 3 osoby, zarząd Fundacji 4 osoby.

IX. Centrum Mediacyjne przy NRA zostało powołane uchwałą Nr 59/2011 Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 19 listopada 2011 roku.

Centrum Mediacyjne prowadzi mediacje sądowe i pozasądowe oraz świadczy pomoc w rozwiązywaniu konfliktów, przy udziale mediatorów, będących jednocześnie adwokatami. Centrum poza standardowymi sposobami prowadzenia mediacji, korzysta z platformy do prowadzenia mediacji za pomocą Internetu (e-mediacja). Jeżeli nie jest możliwe bezpośrednie spotkanie stron, mediator wówczas może prowadzić postępowanie mediacyjne z wykorzystaniem tej metody, w sposób pośredni, przekazując uczestnikom informacje, propozycje i zajmowane przez każdego z nich stanowisko, o ile interes stron nie stoi temu na przeszkodzie.

Statutowym celem Centrum jest propagowanie i rozpowszechnianie idei mediacji wśród członków naszego samorządu, ale także w społeczeństwie oraz edukacja w zakresie mediacji.

Dla adwokatów jest to dodatkowa możliwość wykonywania zawodu mediatora, która pozwala zapewnić stronom korzystającym z tej alternatywnej metody rozwiązywania sporów profesjonalną pomoc i wsparcie przy mediowaniu. Centrum liczy około 80 mediatorów.

X. Redakcja czasopisma „Palestra”. Czasopismo „Palestra”. Po raz pierwszy ukazało się w 1910 r. we Lwowie. W marcu 1924 r. czasopismo okazało się jako organ adwokatury

warszawskiej i od tego czasu traktuje się je jako główne czasopismo adwokatów. Wychodzie co 2 miesiące. Redaktor Naczelny, Kolegium liczy 18 członków.

XI. Muzeum Adwokatury przy NRA. Muzeum Adwokatury Polskiej powołane zostało do życia z inicjatywy adwokata Witolda Bayera uchwałą Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej w dniu 20 listopada 1975 r. Muzeum Adwokatury Polskiej gromadzi i eksponuje swoje zbiory w dwóch działach: Historii Adwokatury Polskiej oraz Adwokatury polskiej w czasie II Wojny Światowej.

Muzeum ma charakter historyczny po to, aby zarówno młodym adeptom prawa, jak też wszystkim zainteresowanym ukazać korzenie zawodu adwokata w Polsce. Dział Historii Adwokatury Polskiej gromadzi dokumenty archiwalne, fotografie, pamiątki po słynnych adwokatach. Zwiedzający mają możliwość zapoznać się z sylwetkami wybitnych przedstawicieli palestry polskiej od 1918 r. po współczesność. Ich fotografiom towarzyszą dyplomy uniwersyteckie, odznaki, ordery, legitymacje, oryginalne świadectwa ukończenia praktyk w znanych kancelariach adwokackich Lwowa, Krakowa, Warszawy i inne, nie mniej interesujące eksponaty.

Tu także wyeksponowane są cenne starodruki, jak np. Prawa Konstytucyjne i Przywileje Królestwa Polskiego z 1739 r. lub unikalny pozew sądowy z 1756 r. w sprawie zajazdu folwarku.

Z publikacji sądowych zaciekawi gablota "Adwokaci w słynnych procesach" takich jak: "Sprawa Brzeska", procesy Eligiusza Niewiadomskiego, Jürgena Stroopa i inne jeszcze.

Ekspozycja losów adwokatury polskiej w czasie II Wojny Światowej ma specjalny charakter. Ukazuje ona nie tylko martyrologię adwokatów - ponad 50% członków palestry utraciło życie z rąk oprawców hitlerowskich i stalinowskich (Oświęcim, Majdanek, Katyń), lecz także podziemną walkę w dobrze zorganizowanych tajnych strukturach, którą adwokaci prowadzili w czasie okupacji. Znalazły się tu materiały dotyczące Tajnej Naczelnej Rady Adwokackiej - dokumenty, fotografie i inne pamiątki.

Udostępnione są również, mało znane szerokiej publiczności, dokumenty obrazujące nadzór hitlerowski nad adwokaturą, np. niemieckie Ausweisy, wystawiane polskim prawnikom.

Osobną grupę obiektów tworzą dokumenty związane z działalnością adwokatów osadzonych w niemieckich obozach jenieckich - oflagach. Okazuje się, że nawet tam, w skrajnie

trudnych warunkach, organizowano tajne nauczanie aplikantów, przeprowadzano egzaminy, których ręcznie spisane protokoły są dostępne w Muzeum.

Wśród stałych ekspozycji szczególną uwagę zwraca wystawa upamiętniająca polskich adwokatów - jeńców w oficerskich mundurach, zamordowanych przez sowieckie NKWD w ZSRR w 1940 r.

Oprócz ekspozycji stałych, Muzeum urządza też czasowe wystawy monograficzne poświęcone wybitnym adwokatom, wykorzystując materiały własne lub udostępniane przez rodziny. Warto nadmienić, że prawie wszystkie eksponaty stanowiące własność Muzeum pochodzą z darowizn, a liczba ich wzrasta z każdym rokiem. Muzeum prowadzi też **archiwum historii adwokatury**, z którego korzystają osoby zainteresowane dziejami polskiej palestry.

XII. Sąd Polubowny Adwokatury Polskiej przy NRA.

Sąd Polubowny Adwokatury Polskiej został powołany uchwałą Naczelnej Rady Adwokackiej z 19 listopada 2011 r. Struktura: Prezes Sądu (adw. dr Wojciech Sadowski), Sekretarz Sądu, Sekretariat.

Sąd stanowi kontynuację Sądu Polubownego przy Fundacji Adwokatury Polskiej i Ośrodka Badawczym Adwokatury im. adw. Witolda Bayera przy Naczelnej Radzie Adwokackiej. Od 1 stycznia 2012 r. Sąd Polubowny działa na podstawie Regulaminu uchwalonego przez Naczelną Radę Adwokacką w dniu 19 listopada 2011 r. Sąd ten może rozstrzygać wszelkie spory, których poddanie orzecznictwu sądu polubownego jest dopuszczalne, ale szczególne znaczenie ma rozstrzygnięcie sporów między członkami korporacji.

Utworzenie Sądu w obecnym kształcie pozostaje w związku z treścią nowego zapisu § 36 Zbioru Zasad Etyki i Godności Zawodu. Przewiduje on obecnie jako jedną z form rozstrzygnięcia sporów między adwokatami, poddanie ich właściwości stałego sądu polubownego przy Naczelnej Radzie Adwokackiej. Sąd ma na celu stworzenie ram organizacyjnych dla rozstrzygnięcia sporów objętych zapisami na sąd polubowny lub poddanych jego właściwości po powstaniu sporu wewnątrz korporacji. Z zasady arbitrami mogą być adwokaci.

Sąd ma siedzibę w Warszawie w lokalu Naczelnej Rady Adwokackiej. Regulamin przewiduje orzekanie w miejscowości stanowiącej siedzibę Okręgowej Rady Adwokackiej strony pozwanej, o ile strony sporu nie postanowiły inaczej. W znacznej części przypadków oznaczać to

będzie orzekanie w pobliżu miejscowości stanowiącej siedzibę zawodową stron sporu. W wypadku braków w składzie sądu nominacja zastępcza ma następować spośród adwokatów, po zasięgnięciu opinii Dziekana właściwej ORA.

Dokonanie zapisu na Sąd Polubowny Adwokatury Polskiej nie łączy się zatem z koniecznością rozstrzygnięcia sporu w miejscowości odległej od siedziby zawodowej adwokata, ani nie ogranicza stron sporu w zakresie możliwości wyboru arbitrów, z tym tylko zastrzeżeniem, że arbitrzy powinni być członkami korporacji.

Procedura opisana w Regulaminie została ograniczona do niezbędnego minimum, zapewniającego sprawność postępowania. Strony nie są przy tym ograniczone w zakresie możliwości uregulowania trybu postępowania w sposób odbiegający od Regulaminu. Może to nastąpić już w drodze zapisu na sąd polubowny lub po wszczęciu sprawy. Wymagane jest jedynie zachowanie wymogów ustawowych oraz wynikających z zasad deontologicznych.

XIII. Krajowy Rejestr Adwokatów i Aplikantów Adwokackich , Kronika Prac NRA oraz wyszukiwarka przepisów adwokackich jest w wolnym dostępie na stronie internetowej NRA.

Rozdział III. Status adwokata oraz etyka adwokacka

Status adwokata jest bardzo ważnym pytaniem dla ukraińskich adwokatów, zwłaszcza w ostatnich czasach, kiedy ma miejsce nielegalne albo niezastosowanie się zgodnie z następującymi procedurami przeszukanie miejsca pracy oraz mieszkania prywatnego adwokata. Status polskiego adwokata jest głównie określony w artykułach Ustawy „O adwokaturze” od 1982 r. z najnowszymi zmianami od 28.03.2013 r. Adwokat w wykonywaniu obowiązków zawodowych jest niezależny i podlega tylko ustawom²⁸.

Na podstawie uchwały nr 52/2011 Naczelnej Rady Adwokackiej z 19 listopada 2011 r. ogłasza się jednolity tekst Zbioru zasad etyki adwokackiej i godności zawodu (Kodeksu etyki adwokackiej) uchwalony przez Naczelną Radę Adwokacką 10 października 1998 r. (uchwała nr 2/XVIII/98²⁹ ze zmianami wprowadzonymi uchwałą Naczelnej Rady Adwokackiej nr 32/2005 z 19 listopada 2005 r. oraz uchwałami Naczelnej Rady Adwokackiej nr 33/2011 - 54/2011 z dnia 19 listopada 2011 r.), który ich wyjaśnia.

Struktura Kodeksu etyki adwokackiej. Rozdział I. Przepisy ogólne; ROZDZIAŁ II. Wykonywanie zawodu; ROZDZIAŁ III. Stosunek do sądu i innych organów, przed którymi występuje adwokat; ROZDZIAŁ IV; Stosunek do kolegów; ROZDZIAŁ V. Stosunek do klientów; ROZDZIAŁ VI. Praca w samorządzie. Stosunek do władz adwokatury. ROZDZIAŁ VII. Przepisy końcowe.

W I rozdziale § 1 zwrócono uwagę na to że zasady etyki adwokackiej wynikają z norm etycznych przystosowanych do zawodu adwokata oraz naruszeniem godności zawodu adwokackiego jest takie postępowanie adwokata, które mogłoby go poniżyć w opinii publicznej lub poderwać zaufanie do zawodu. Oprócz tego, obowiązkiem adwokata jest przestrzegać norm etycznych oraz strzec godności zawodu adwokackiego.

Zdzisław Krzemiński, autor komentarza etyki adwokackiej³⁰ wyjaśnia że na etykę adwokacką wpływa również szereg innych czynników, wśród których wymienić należy nacechowany specjalnym zabarwieniem - ze względu na rolę państwową i społeczną adwokatury - stosunek do sądu, do klienta i do kolegów adwokatów. Od adwokata wymaga się nie tylko

---

²⁸Naczelna Rada Adwokacka / strona internetowa // <http://www.nra.pl/nra.php>

²⁹Obwieszenie Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z 14 grudnia 2011 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Zbioru zasad etyki adwokackiej i godności zawodu (Kodeksu etyki adwokackiej).

³⁰Z. Krzemiński. Etyka adwokacka. Teksty, orzecznictwo, komentarz, 2008.

przestrzegania norm etycznych, ale ponadto przestrzegania godności zawodu. Godność ta może być zagrożona przez działanie, które poniża adwokata w opinii publicznej lub podrywa zaufanie do zawodu adwokackiego.

Tu jest ważne pytanie o **godności adwokata**. Jeszcze w końcu lat 50 XX w. w czasopiśmie „Palestra” oznaczono że "Członek zawodu, który popełnia czyn naruszający godność tego zawodu, obniża tym samym własną powagę i odwrotnie: adwokat, który postępowaniem swoim wykracza przeciwko regułom etyki i przyzwoitości, choćby czyn jego nie miał żadnego związku z wykonywaniem zawodu, obraża godność zawodu adwokackiego"³¹.

Adwokat, który wykonuje zawód za granicą, też jest zobowiązany wykonywać normy kodeksu etyki adwokackiej swego kraju oraz kraju goszczącego.

Odpowiedzialność dyscyplinarna. W Kodeksie etyki adwokackiej wskazano, że adwokat odpowiada dyscyplinarnie za uchybienie etyce adwokackiej lub naruszenie godności zawodu podczas działalności zawodowej, publicznej, a także w życiu prywatnym. Ostatnie ma ważne znaczenie dla adwokatów ukraińskich, w środowisku jakich toczą się o tym dyskusje. Autor komentarza podkreśla że nie każde naruszenie przepisów prawa musi być uznane za przewinienie dyscyplinarne. Do skazania za wykroczenie dyscyplinarne nie wystarczy jedynie istnienie elementów przedmiotowych. Czyn musi być objęty świadomością i wolą sprawcy. W grę może wchodzić zawinienie umyślne i nieumyślne. Adwokat nie może być pociągnięty do odpowiedzialności dyscyplinarnej za czyn popełniony przed wpisem na listę adwokatów, to dotyczy to także aplikantów adwokackich. Bez znaczenia jest to, czy osoba wpisana na listę adwokatów wykonuje faktycznie zawód adwokacki.

Ważny zapis znajduje się w § 2. – „w przypadkach nieujętych w Kodeksie adwokat powinien kierować się zasadami ustalonymi w uchwałach władz samorządu adwokackiego, w orzecznictwie dyscyplinarnym oraz w normach zwyczajowych przyjętych przez środowisko adwokackie”. Trzeba pamiętać, że uregulowania przyjęte w Kodeksie mają charakter przykładowy, a nie wyczerpujący. Wykonywanie zasady Kodeksu etyki adwokatów też obowiązują i aplikantów adwokackich, co jest odmiennym od Ukrainy.

Tu się trzeba zastanowić jeszcze nad tematem **norm zwyczajowych** przyjętych przez środowisko adwokackie. Adwokat może być przeto ukarany dyscyplinarnie nawet wtedy, gdy konkretny czyn zarzucany obwinionemu nie jest przewidziany przez tekst "zbioru" czyli Kodeksu etyki zawodowej, lecz sąd dyscyplinarny dojdzie do przekonania, że zachowanie się obwinionego narusza zasady zwyczajowe przyjęte przez środowisko adwokackie, które ma swoje ustalone

---

³¹ S. Janczewski. Godność zawodu. "Palestra", 1959, z. 6, s. 5.

przez sporo lat tradycji, o czym świadczą prace z II połowy XX wieku. Ustawa używa słowa "**wszystko**", podkreślając w ten sposób, że każda wiadomość uzyskana przez adwokata w związku z udzielaniem pomocy prawnej stanowi tajemnicę, choćby chodziło o szczegół oceniany przez adwokata jako mało znaczący³².

Klient. Celem podejmowanych przez adwokatów czynności zawodowych jest ochrona interesów klienta i w czasie wykonywania czynności zawodowych adwokat korzysta z pełnej swobody i niezależności. Adwokat ma dbać o to żeby nie przekroczyć granic prawidłowego reprezentowania interesów klienta.

Kwalifikacje zawodowe. Obowiązkiem adwokata jest stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych i dążenie do utrzymania wysokiej sprawności zawodowej. Z zawodem adwokata nie wolno łączyć takich zajęć, które uwłaczałyby godności zawodu, ograniczałyby niezawisłość adwokata oraz podważałyby zaufanie publiczne do Adwokatury. Za kolidujące z wykonywaniem zawodu adwokackiego uznaje się w szczególności (§ 8):

a) zajmowanie w cudzym przedsiębiorstwie stanowiska zarządcy, sprawowanie funkcji członka zarządu, prokurenta w spółkach prawa handlowego oraz członka rady nadzorczej oddelegowanego do zarządu spółki prawa handlowego, chyba że jest to przejściowo sprawowana funkcja, mająca za cel wykonanie określonego i ograniczonego w czasie zlecenia klienta;

b) podejmowanie się zawodowo pośrednictwa przy transakcjach handlowych, z wyjątkiem doradztwa przy zawieraniu umów oraz dokonywania w ramach działalności kancelarii adwokackiej czynności handlowych i finansowych niezwiązanych z wykonywaniem zawodu adwokata;

c) prowadzenie kancelarii adwokackiej w tym samym lokalu z osobą prowadzącą inną działalność, gdy taka sytuacja byłaby sprzeczna z zasadami etyki adwokackiej lub mogła narazić dobre imię Adwokatury.

3. Przy zawieraniu przez adwokata umowy w zakresie powiernictwa obowiązuje go najwyższa staranność w badaniu, czy umowa ta nie narusza zasad etyki adwokackiej i godności zawodu.

---

³² S. Ruff, *Dyscyplina adwokatury*, Warszawa 1939, s. 6; W. Żywicki, *Zbiór etyki adwokackiej i godności zawodu z orzecnictwem z okresu powojennego*, Palestra 1960 (wkładka), s. 4; Z. Krzemiński, W. Żywicki, *Orzecznictwo w sprawach dyscyplinarnych adwokatów*, Palestra 1966 (wkładka), s. 3; Z. Czeszejko, Z. Krzemiński, *Odpowiedzialność dyscyplinarna adwokatów*, Warszawa 1971, s. 82; A. Dubrowski, F. Sadurski, *Orzecznictwo dyscyplinarne w sprawach adwokatów*, Palestra 1968 (wkładka), z. 5, s. 2.

Za zgodne z etyką zawodową uznaje się wykonywanie przez adwokata funkcji syndyka, podejmowanie czynności nadzorcy sądowego, likwidatora i zarządcy działającego na podstawie ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, pełnienie funkcji kuratora we władzach fundacji, w radach nadzorczych, zarządach spółdzielni mieszkaniowych i innych, a także pełnienie obowiązków członka zarządu i prokurenta spółek prawa handlowego z zastrzeżeniem przepisów powyższych, a także dotyczących zasad ochrony tajemnicy adwokackiej. W trakcie pełnienia powyższych funkcji, adwokata obowiązuje stosowanie się do przepisów niniejszych zasad.

Rozdział II, poświęcony wykonywaniu zawodu adwokackiego, głosi, że adwokatowi nie wolno świadomie podawać sądowi nieprawdziwych informacji, udzielać pomocy prawnej, która ułatwiałaby popełnienie przestępstwa lub wskazywałaby możliwość uniknięcia odpowiedzialności karnej za czyn, który miałby zostać popełniony w przyszłości. Ostatnie też ma znaczenie jako wskazówka dla Ukrainy.

Tajemnica adwokacka jest jedną z najważniejszych pytań ukraińskiej adwokatury. Na Ukrainie do tej pory ma miejsce niezastosowanie się do procedur przeszukanie miejsca pracy oraz mieszkania prywatnego adwokata. Takich przypadków jest, niestety, wielu i doświadczenie polskich adwokatów jest bardzo ważne.

Wspólnym dla naszych adwokatów jest zobowiązanie adwokata, by zachowywać w tajemnicy oraz zabezpieczyć przed ujawnieniem lub niepożądanym wykorzystaniem wszystko, o czym on się dowiedział w związku z wykonywaniem obowiązków zawodowych.

W tradycji polskiej adwokatury instytucja tajemnicy zawodowej adwokata od bardzo dawna, od 1822 r. uznawana jest przez adwokatów jako gwarancja przysługującego każdemu obywatelowi prawa do obrony oraz istotny warunek prawidłowego wykonywania zawodu adwokackiego³³.

Art.19.2. mówi o tym że znajdujące się w aktach adwokackich materiały objęte są tajemnicą adwokacką. Oczywiście że chodzi o wszystkie materiały. Na Ukrainie często organy policji na to nie zważają. W Polsce tajemnicą objęte są nadto wszystkie wiadomości, notatki i dokumenty dotyczące sprawy uzyskane od klienta oraz innych osób, niezależnie od miejsca, w którym się znajdują.

Autor komentarza Z. Krzemiński podkreśla że słowo "**wszystko**", podkreślając w ten sposób, że każda wiadomość uzyskana przez adwokata w związku z udzielaniem pomocy prawnej

---

³³ D. Torosiewicz. Myśl o powołaniu obrońców sądowych. Warszawa, 1822.

stanowi tajemnicę, choćby chodziło o szczegół oceniany przez adwokata jako mało znaczący³⁴. Ustawa nie uzależnia obowiązku dochowania tajemnicy od tego, czy wiadomość została powierzona adwokatowi jako tajna. Tajemnicą objęte są wiadomości uzyskane od klienta, świadków, sędziego, osób trzecich, a nawet pochodzące od strony przeciwnej. Przepis art. 6 prawa o adwokaturze ma charakter "**bezwzględnie**" obowiązujący i nie może być uchylony ani przez władze samorządu adwokackiego, ani przez sąd czy prokuratora.

Samorząd adwokacki od wielu lat najbardziej kategorycznie odnosi się do kwestii tajemnicy adwokackiej. Zwłaszcza wydział wykonawczy Naczelnej Rady Adwokackiej jeszcze w uchwale z dnia 13 października 1934 r. stwierdził, że "obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej obejmuje nie tylko zakomunikowane adwokatowi wiadomości, lecz w ogóle wszelkie wiadomości o charakterze poufnym, uzyskane przez adwokata w bezpośrednim związku z wykonywaniem zawodu, nie wyłączając wiadomości uzyskanych dzięki osobistym obserwacjom i t.p."³⁵.

Nowy pogląd na tajemnicę zawodową okazał się w uchwalonym na Sesji Plenarnej CCBE w Lyonie nowym kodeksie deontologicznym adwokatów Unii Europejskiej w 2008 r., w którym stwierdzono że "tajemnica zawodowa stanowi (...) pierwszorzędne i fundamentalne prawo, a zarazem obowiązek adwokata. Adwokacki obowiązek zachowania tajemnicy służy interesom wymiaru sprawiedliwości, jak również interesom klienta. Stąd przysługuje mu szczególna ochrona ze strony państwa"³⁶. Adwokat ma pamiętać że zagadnienie tajemnicy adwokackiej jest także przedmiotem uregulowań w kodeksie postępowania karnego.

Adwokat zobowiązuje swoich współpracowników i personel oraz wszelkie osoby zatrudnione przez niego podczas wykonywania działalności zawodowej do przestrzegania obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Dane przed ich niepowołanym ujawnieniem adwokat ma stosować oprogramowanie i inne środki zabezpieczające, którymi się posługuje w pracy zawodowej. Przekazywanie informacji objętych tajemnicą zawodową za pomocą elektronicznych i podobnych środków przekazu wymaga zachowania szczególnej ostrożności i uprzedzenia klienta o ryzyku związanym z zachowaniem poufności przy wykorzystaniu tych środków. Ważnym jest, że obowiązek przestrzegania tajemnicy zawodowej jest nieograniczony w czasie.

---

³⁴ Z. Krzemiński. Etyka adwokacka. Teksty, orzecznictwo, komentarz, 2008.

³⁵ Z. Łączyński, Prawo o ustroju adwokatury, Kraków, 1938, s. 62.

³⁶ Ł. Bohdan, Usługi prawnicze w Unii Europejskiej, Zakamycze, 2000, s. 239 i n.

W przypadku dokonywanego przeszukania w lokalu, w którym adwokat wykonuje zawód, lub w mieszkaniu prywatnym adwokata, jest on obowiązany żądać uczestniczenia w tej czynności przedstawiciela samorządu adwokackiego. W Ukrainie taka norma zaczęła obowiązywać w tym roku i to zwłaszcza przez to, że samorząd adwokacki o tym zawsze mówi i napomina.

Kiedy dokonano przeszukania, adwokat ma zawiadomić władze samorządu adwokackiego o dokonywaniu przeszukania. Przedstawiciel samorządu adwokackiego ma za zadanie dopilnować, by w czasie przeszukania nie została naruszona zasada tajemnicy adwokackiej. Osoby dokonujące przeszukania nie są upoważnione do zaznajamiania się z treścią akt podręcznych adwokata i zabierania tych akt. Żądanie uczestnictwa winno być zgłoszone na ręce osób prowadzących przeszukanie oraz do właściwej okręgowej rady adwokackiej, która po otrzymaniu takiego zawiadomienia winna natychmiast wysłać na miejsce przeszukania swego przedstawiciela.

Jeszcze jednym zdaniem jest rozumienie tego że tajemnicą objęte są wszystkie materiały znajdujące się w aktach podręcznych adwokata (§ 19 Kodeksu). Dotyczy to notatek, wiadomości, dokumentów uzyskanych od klienta lub innych osób, jeśli łączą się z prowadzoną sprawą, chociaż znalazły się poza podręczną teczką adwokacką. W Ukrainie to często się nie bierze pod uwagę. Okazanie do wglądu lub wydanie akt adwokackich jakiegokolwiek władzy stanowi naruszenie tajemnicy zawodowej. Dotyczy to spraw będących w toku i zakończonych. Takie zachowywanie tajemnicy zawodowej jest dobrym przykładem dla Ukrainy, gdzie policja na to nie zwraca uwagi. Dla ochrony tajemnicy adwokaci zmuszeni są wszystkie dokumenty chronić w specjalnych paczkach z nadpisem „Tajemnica adwokacka” i przedstawiciele samorządu adwokackiego zmuszeni są po prostu fizycznie nie dopuszczać do ich przeglądania.

Ważnym przepisem jest **uregulowanie adwokackiej korespondencji**, zwłaszcza elektronicznej, przez Internet. Korespondencja i pisma mogą być dowodem na rozprawie w sądzie, w Ukrainie są takie przypadki, oraz powodem do pociągnięcia do odpowiedzialności dyscyplinarnej. Adwokat odpowiada za formę i treść pism procesowych przez niego zredagowanych, nawet jeśli nie zostały przez niego podpisane; nie ponosi odpowiedzialności za zgodność z prawdą faktów podanych mu przez klienta, powinien jednak zachować umiar w formułowaniu okoliczności drastycznych lub mało prawdopodobnych; powinien nadać swemu wystąpieniu taką formę, aby nie uchybiać powadze sądu, władz i godności zawodu adwokackiego.

W korespondencji zawodowej adwokat powinien przestrzegać właściwych form. Nie wolno używać wyrażień czy zwrotów obraźliwych ani grozić ściganiem karnym lub dyscyplinarnym.

Adwokat powinien dobrze się zachowywać przez sądem i organami państwowymi, jak i wobec dziennikarzy i przedstawicieli mediów, tak aby nie uchybić zasadzie godności zawodu. Adwokat, wreszcie, powinien zachować się taktownie w każdej sytuacji. W kontaktach z mediami adwokat powinien unikać przyjmowania roli rzecznika prasowego swojego klienta.

Niedopuszczalne jest publiczne okazywanie przez adwokata zażyłości z osobami zatrudnionymi w sądach, urzędach i w organach ścigania, publicznego demonstrowania swego osobistego stosunku do klienta, osób bliskich klientowi oraz innych osób uczestniczących w postępowaniu. W szczególności w miejscach publicznych powinien unikać demonstrowania swego osobistego stosunku do klienta (np. nie powinien demonstracyjnie pokazywać się po rozprawie w lokalach gastronomicznych z klientem, w szczególności jeśli jest to połączone z piciem alkoholu).

Adwokatowi nie wolno podejmować się prowadzenia sprawy, której wynik może dotyczyć jego osoby lub majątku, chyba że roszczenie dotyczy członka rodziny lub jest wspólne dla niego i dla strony. Ale ma prawo występować jako pełnomocnik, na przykład, w sprawie spadkowej, w której sam jest uczestnikiem postępowania (Komentarz). Także nie wolno podjąć się prowadzenia sprawy ani udzielić pomocy prawnej, jeżeli udzielił wcześniej pomocy prawnej stronie przeciwnej w tej samej sprawie lub w sprawie z nią związanej; brać udział w tej sprawie, wykonując funkcję publiczną; osoba, przeciwko której ma prowadzić sprawę, jest jego klientem, choćby w innej sprawie. I jeszcze 14 lutego 1957 r., uchwałą Rada Adwokacka w Warszawie określiła że adwokatowi nie wolno podjąć się prowadzenia sprawy lub udzielenia innej pomocy prawnej (np. porady), jeżeli uprzednio brał udział w tej sprawie jako sędzia lub prokurator³⁷, a także adwokat nie może podjąć się prowadzenia sprawy (jako pełnomocnik czy obrońca), jeżeli był uprzednio w tej sprawie świadkiem.

Reklama adwokata to najpopularniejszy temat bo stosuje się nie tylko do adwokata ale – najpierw – skierowana jest do prostego obywatela jako możliwego klienta adwokata. W II RP był generalny zakaz stosowania jakiejkolwiek reklamy przez adwokatów. Największy wpływ na rozwój reklamy adwokackiej w Europie w czasie powojennym miały Stany Zjednoczone.

W tym zakresie Polska też będzie wzorem dla Ukrainy, gdzie jeszcze do tej pory na ulicach można zobaczyć chaotyczną reklamę adwokatów. Kodeks polskiej etyki zakazuje adwokatowi korzystać z reklamy, jak również pozyskiwać klientów w sposób sprzeczny z

---

³⁷ „Palestra”, 1957, z. 2, s. 87.

godnością zawodu oraz współpracować z podmiotami pozyskującymi klientów z naruszeniem prawa lub zasad współzycia społecznego.

Naczelna Rada Adwokacka przyjęła uchwałę od dnia 29 kwietnia 1989 r.³⁸ oraz obszerną uchwałę z dnia 7 czerwca 1992 r.³⁹, w której dokonując wykładni przepisów zawartych w Kodeksie precyzyjnie wymieniono niedopuszczalne formy reklamy adwokackiej. Dopuszczalną jest informacja, która się różni od reklamy, - to mogą być informacje dotycząca takich danych, jak: rozpoczęcie działalności adwokackiej, adres, numer telefonu (faksu), zmiana nazwiska.

Adwokat może informować o swojej działalności zawodowej pod warunkiem, że taka informacja i jej forma jest zgodna z zasadami etyki, z przepisami obowiązującymi, zwłaszcza dotyczącymi ochrony konsumentów i nieuczciwej konkurencji; dokładna i nie wprowadzająca w błąd oraz przekazywana z poszanowaniem tajemnicy zawodowej.

Kodeks podaje dużo warunków, kiedy adwokatowi można informować o świadczonej pomocy prawnej. Jest to możliwe poprzez: umieszczanie informacji na dokumentach firmowych, oferty w postępowaniu o charakterze przetargu lub konkursu oraz oferty złożone na wyraźne życzenie potencjalnego klienta, zamieszczanie wpisów w książkach adresowych i telefonicznych, przesyłanie informacji przez Internet na wyraźne życzenie potencjalnego klienta, umieszczanie informacji na stronach internetowych oraz umieszczanie danych o tej stronie w katalogach i wyszukiwarkach, stosowne oznaczanie siedziby kancelarii; wydawanie broszur lub informatorów.

Na materiałach albo rzeczach mogą być umieszczona informacje, która mogą zawierać znak towarowy lub graficzny kancelarii, nazwę i adres kancelarii oraz imię i nazwisko adwokata, numery środków łączności, adres e-mailowy oraz nazwę strony internetowej, listę wspólników spółki, listę osób stale współpracujących z kancelarią lub spółką, tytuł lub stopień naukowy adwokata, a także wykaz publikacji adwokata, dla niektórych klientów to ma znaczenie przy wyborze adwokata.

Także mogą być tam dane o rodzaju i zakresie świadczonej przez adwokata pomocy prawnej, ze wskazaniem preferowanych dziedzin prawa oraz współpracy z kancelariami zagranicznymi, dane o możliwości świadczenia pomocy prawnej w obcych językach, podanie roku założenia kancelarii lub spółki oraz daty rozpoczęcia działalności – taka informacja, na przykład dla ukraińskich obywateli, świadczy o wysokim poziomie profesjonalnym adwokata oraz spółki. Mogą być jeszcze publikowane informacje o przynależności adwokata do określonej

---

³⁸ Palestra 1989, z. 5-7, s. 129 i n.

³⁹ Palestra 1992, z. 9-10, s. 76 i n.

izby adwokackiej, zamieszczenie informacji o posiadanych kwalifikacjach innych niż prawnicze, wizerunek adwokata,.

Jako wyjątek, na życzenie klienta lub w ofercie skierowanej do potencjalnego klienta, adwokat może podać oświadczenie na temat stawek wynagrodzeń i metod ich obliczania z wyraźnym określeniem, czy wynagrodzenie obejmuje ponoszone wydatki oraz podatki i inne opłaty, oprócz tego – wysokość ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej.

Adwokat nie może powoływać się na osobistą znajomość sędziów, prokuratorów i urzędników. Nie może porównywać i krytykować jakości działania innych adwokatów albo członków innych korporacji prawniczych, posługiwać się niestosowną lub natarczywą formą, i w ogóle zawierać jakichkolwiek elementów ocennych oraz płacić żadnego wynagrodzenia za publikowanie o nim informacji za wyjątkiem rozsądnych kosztów publikacji.

Kodeks ocenia jako niedopuszczalne – zwrócenie się adwokata do potencjalnych klientów w celu przekazywania informacji o swojej działalności, również podczas nieproszonej wizyty, rozmów telefonicznych i w korespondencji do osób nie zwracających się do niego o pomoc prawną. Niedopuszczalne jest zlecenie osobom trzecim rozpowszechniania informacji o adwokacie. Adwokat nie może płacić żadnego wynagrodzenia za publikowanie o nim informacji za wyjątkiem rozsądnych kosztów publikacji. Uchwała nr 48/2006 r. Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej od 7 marca 2006 r. ustaliła że publikacja może być w formie ogłoszenia o rozmiarach nie większych niż 1/10 strony dziennika lub czasopisma z wyłączeniem strony od 1 do 3 oraz okładek) nie częściej niż raz w miesiącu w danym dzienniku lub czasopiśmie i nie więcej niż w trzech tytułach prasowych w miesiącu. Zalecane jest, dla odróżnienia ogłoszeń o świadczonej pomocy prawnej przez inne podmioty niż adwokat, zamieszczanie w ogłoszeniu znaku Adwokatury Polskiej dostępnego nieodpłatnie w formie elektronicznej w Naczelnej Radzie Adwokackiej (info@nra.pl).

Kodeks etyki adwokackiej wyznacza że pisma adwokata winny zawierać imię i nazwisko adwokata oraz adres w przypadku, jeśli świadczy on pomoc prawną w ramach indywidualnej kancelarii; nazwę/firmę i adres spółki; adres filii i oddziału kancelarii lub spółki. Jeżeli działalność prowadzona jest w formie spółki cywilnej, jawnej, partnerskiej lub komandytowej, w której współnikiem jest adwokat, stosownie do okoliczności należy podać pełną listę współników takiej spółki (w przypadku spółki komandytowej) wraz ze wskazaniem, który ze współników jest adwokatem, a jeśli w spółce powołane są osoby zarządzające - ich nazwiska wraz ze wskazaniem pełnionych funkcji. Nie dotyczy to sytuacji, gdy nazwa spółki nie pozostawia wątpliwości co do współników będących adwokatami.

Dla ukraińskiego samorządu adwokackiego bardzo ważnym jest kolejnie pytanie, dotyczące pracy prawników zagranicznych. Narodowa Rada Adwokatów Ukrainy jeszcze nie przyjęła warunków pracy zagranicznych adwokatów w Ukrainie. Natomiast w Polsce, w spółce, w której współnikiem jest **prawnik zagraniczny** w rozumieniu ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej, wpisany na listę prawników zagranicznych prowadzoną przez okręgową radę adwokacką należy podać: tytuł zawodowy wyrażony w języku urzędowym państwa macierzystego; wskazanie organizacji zawodowej w państwie macierzystym, do której należy, albo sądu, przed którym ma prawo występować zgodnie z prawem tego państwa; informację, że prawnik zagraniczny wykonuje stałą praktykę w zakresie odpowiadającym zawodowi adwokata.

Wymiana między adwokatami, jaką często można dostrzec szczególnie w kancelariach adwokackich, uregulowana jest Kodeksem etyki adwokackiej. W § 23d. wyznaczono, że adwokatowi nie wolno przyjmować od innego adwokata lub osoby trzeciej korzyści tytułem wynagrodzenia za skierowanie klienta do innego adwokata, ani przekazywać komukolwiek korzyści tytułem wynagrodzenia za skierowanie doń klienta. Nie narusza tego zakazu przekazywanie części honorarium lub też kwot określonych w innej formie spadkobiercom zmarłego adwokata lub emerytowanemu adwokatowi z tytułu przejęcia jego praktyki.

Adwokaci powinni służyć sobie radą i udzielać wzajemnej pomocy w pracy zawodowej, jeżeli nie koliduje to z interesem klienta. Adwokat, któremu powierzono obowiązki patrona, powinien dołożyć wszelkich starań dla należytego przygotowania aplikanta do wykonywania zawodu adwokata - pod kątem umiejętności zawodowych i przestrzegania zasad etyki adwokackiej.

Rozdział III kodeksu polskiej etyki adwokackiej wyjaśnia stosunek adwokata do sądu i innych organów, przed którymi występuje adwokat. Oczywiście zrozumiałym jest to, że adwokat obowiązany jest zachować umiar i takt wobec sądu, urzędów i instytucji, przed którymi występuje, nawet w razie niewłaściwego zachowania osób biorących udział w postępowaniu sądowym, powinien wykazać się opanowaniem i taktem, zwracać uwagę na to, by jego wystąpienia, wypowiedzi i zadawane pytania nie naruszały godności osób biorących udział w sprawie.

Następnie cytaty z orzecznictwa dyscyplinarnego, które właśnie kształtowały tradycje społeczności adwokackiej jeszcze z powojennych czasów, bardzo dobrze demonstrują, jak nie wolno zachować się adwokatowi przez sądem: "Nawet w wypadku niewłaściwego zachowania się przeciwnika procesowego w sądzie adwokat powinien zachować nakazane w takich sytuacjach

opanowanie i spokój"⁴⁰; "Głośna wypowiedź adwokata w kancelarii sądu, wkrótce po ogłoszeniu przez sąd wyroku, że "nie ma podstaw do zmartwienia, gdyż wyrok zostanie na pewno uchylony" - uczyniona w obecności sędziego, który wydał wyrok - jest niewłaściwa, nietaktowna i stanowi uchybienie godności zawodu"⁴¹; "Publiczne pomówienie urzędującego sędziego o braku zaufania do niego stanowi poważne przewinienie dyscyplinarne i dlatego w pełni zasadnie orzeczona została kara nagany" ⁴²;"Wypowiedź adwokata, że sędzia nie zna przepisów kodeksu postępowania cywilnego, jest niedopuszczalna. Podważa autorytet sędziego i adwokata i godzi w zasady etyki adwokackiej"⁴³.

Podczas widzeń z osobami pozbawionymi wolności adwokat powinien dbać o zachowanie powagi i godności zawodu. Adwokat obowiązany jest zawiadomić sąd lub organ, przed którymi występuje o niemożności wzięcia udziału w czynnościach i usprawiedliwić swoje niestawiennictwo, a w razie wygaśnięcia pełnomocnictwa – bezzwłocznie zawiadomić o tym fakcie sąd lub organ, przed którymi występował.

W stosunku do kolegów (Rozdział IV) adwokat powinien przestrzegać zasad uprzejmości, lojalności i koleżeństwa, a zwłaszcza do najwyższej lojalności zobowiązany jest wobec kolegów współpracujących w ramach kancelarii lub spółki i powstrzymywania się od jakichkolwiek działań naruszających taką lojalność również po zakończeniu współpracy. Ta reguła ma wpływ i także na prywatne życie adwokata.

Jeżeli adwokat zleca sprawę adwokatowi wykonującemu praktykę w innym państwie lub zwraca się doń o poradę, jest on osobiście zobowiązany zapłacić zagranicznemu koledze honorarium i pokryć koszty, nawet w wypadku niewypłacalności klienta. Adwokat może ograniczyć swoją odpowiedzialność do tej części należności, które powstały do chwili poinformowania zagranicznego adwokata o wycofaniu się z odpowiedzialności za przyszłe zobowiązania. Adwokaci mogą poczynić odmienne ustalenia w zakresie odpowiedzialności wobec zagranicznego adwokata.

Ważnym momentem jest zachowywanie się adwokatów jako kolegów na rozprawie. Od 1958 r. w orzecznictwie dyscyplinarnym jest reguła – "Zniesławienie przez adwokata na rozprawie koleżanki z adwokatury jest czynem szczególnie nieobyčajnym, świadczącym nie tylko o braku koleżeństwa, ale i braku szacunku dla koleżanki jako kobiety"⁴⁴, a także "Użycie

---

⁴⁰ Palestra 1957, z. 1, s. 102.

⁴¹ Palestra 1962, z. 9, s. 83.

⁴² Palestra 1970, z. 5, s. 85.

⁴³ W. Łukawski. Odpowiedzialność dyscyplinarna adwokata, Warszawa 1973, s. 20.

⁴⁴ Palestra 1958, z. 5-6, s. 99.

przez adwokata na rozprawie sądowej zwrotu pod adresem kolegi, że wywody jego są bez sensu, godzi w zasady koleżeństwa obowiązującego w stosunkach wzajemnych między członkami palestry i powinno spotkać się z represją dyscyplinarną"⁴⁵.

Niedopuszczalne jest porozumiewanie się adwokata ze stroną przeciwną z pominięciem jej obrońcy lub pełnomocnika (§ 32). Więcej tego, wszelkie pozaprosesowe pertraktacje pojednawcze prowadzone z udziałem adwokatów i radców prawnych nie podlegają ujawnieniu.

Z drugiej strony adwokat jest też narażony na niepoprawne i niemoralne korzystanie z jego pomocy przez klienta. Chodzi o wyłączenie wszelkich form nieuczciwej konkurencji. Dlatego przed udzieleniem pomocy prawnej powinien on upewnić się, czy w tej sprawie klient nie korzysta już z pomocy prawnej innego adwokata, a jeśli tak, to bez wiedzy i zgody tegoż adwokata nie może udzielać pomocy prawnej ani też brać udziału w sprawie łącznie z nim. Adwokat prowadzący dotychczas sprawę może odmówić wyrażenia zgody tylko z ważnych przyczyn. Jeśli zwłoka związana z koniecznością porozumienia się adwokatów mogłaby spowodować istotny uszczerbek dla interesów klienta, adwokat wstępujący do sprawy powinien udzielić klientowi niezbędnej pomocy prawnej, zawiadomić o tym niezwłocznie dotychczasowego adwokata i w razie istnienia przeszkód, odstąpić od dalszego udzielania pomocy.

Adwokat z urzędu a adwokata z wyboru. W Ukrainie system adwokata z urzędu wprowadzony został dopiero niedawno, około rok temu i jego praktyka potrzebuje jeszcze udoskonalenia. Ale jeszcze niema pojęcia „adwokata z wyboru”. Kodeks polskiej etyki adwokackiej ten problem rozwiązuje tak: adwokat obejmujący sprawę z wyboru powinien zawiadomić o tym właściwy organ procesowy, obowiązek zawiadomienia sądu o objęciu sprawy z wyboru istnieje dopiero w tym momencie, gdy sprawa zawisła przed odpowiednim organem procesowym. W razie uprzedniego wyznaczenia w tej sprawie obrońcy lub pełnomocnika z urzędu - obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić go o przejęciu sprawy.

Jeżeli adwokat uzna, że wniesienie środka odwoławczego w prowadzonej przez niego sprawie z wyboru lub z urzędu jest bezzasadne, a klient z tym stanowiskiem się nie zgadza, powinien bez zbędnej zwłoki wypowiedzieć pełnomocnictwo lub powiadomić organ ustanawiający. Dotyczy to również kasacji i skargi konstytucyjnej. Tekst tego paragrafu jest nieprecyzyjny. Niepotrzebnie połączono sytuację adwokata z wyboru z sytuacją adwokata z urzędu. Rzecz w tym, że adwokat z wyboru może zrzec się pełnomocnictwa, natomiast adwokat z urzędu takiego prawa nie ma. Ponadto inaczej przedstawia się sprawa, jeśli chodzi o proces karny i inaczej gdy w grę wchodzi postępowanie cywilne (Komentarz).

---

⁴⁵Palestra 1962, z. 10, s. 112.

Nieporozumienia między adwokatami powinny być rozstrzygane w pierwszej kolejności przez właściwe organy Adwokatury, a następnie przez stały sąd polubowny przy Naczelnej Radzie Adwokackiej lub sąd polubowny z wyłącznym udziałem adwokatów. Umowy spółek z udziałem adwokatów powinny zawierać odnośną klauzulę zapisu na sąd polubowny. Adwokat może się podjąć zastępstwa stron w sprawie przeciwko adwokatowi, a dotyczącej jego czynności zawodowych, dopiero po uprzednim zawiadomieniu okręgowej rady adwokackiej, której sam podlega, podjąć starania o polubowne załatwienie sprawy przeciwko innemu adwokatowi, jeżeli tylko istota przyjętej sprawy na to pozwala.

Musimy wrócić uwagę na to, że w Ukrainie przy Narodowej Asocjacji Adwokatów jeszcze nie został powołany do życia sąd polubowny; to jest jeszcze jedno zadanie na przyszłość.

Kodeks, a zwłaszcza § 39. 1. podkreśla że w razie sporu między adwokatami, należy wyczerpać przede wszystkim możliwości jego polubownego rozstrzygnięcia lub skorzystać z pośrednictwa właściwych władz adwokatury. Dość ważny jest aspekt nadanie przewagi w przypadkach kolizji między zasadami koleżeństwa a uzasadnionym interesem klienta, nadawać pierwszeństwo interesom klienta.

Żeby załatwić **spór z adwokatem zagranicznym** na tle zawodowym, adwokat nie może wszcząć postępowania wynikającego z takiego sporu przed poinformowaniem organizacji zawodowych, do których należą adwokaci - strony konfliktu, w celu umożliwienia tym organizacjom udzielenia pomocy w osiągnięciu porozumienia.

Zamiana adwokacka czyli zastępować koledze w sprawie w sądzie może adwokat, wcześniej o tym powiadomiony, o tym mówią zasady koleżeństwa. Jeżeli adwokat pragnie uzyskać zgodę sądu na rozpatrzenie sprawy z jego udziałem poza kolejnością, przed tym ma się upewnić, czy adwokaci występujący we wcześniejszych sprawach wyrażą na to zgodę.

Dobrym zachowaniem wobec koledze będąc przy składaniu załącznika do protokołu złożyć go z odpisem dla strony przeciwnej oraz udzielając substytucji koledze, uczynić to w czasie umożliwiającym substytutowi należyte przygotowanie do rozprawy oraz przekazać stronie przeciwnej wszelkie potrzebne dokumenty i notatki. Największą staranność adwokat powinien wykazać szczególnie wtedy, gdy zastępstwo zleca aplikantowi adwokackiemu.

W stosunku do klientów adwokat jest zobowiązany do obrony interesów swego przy zachowaniu należnego sądowi i innym organom szacunku oraz uprzejmości, nie bacząc na własne korzyści osobiste oraz konsekwencje wynikające z takiej postawy dla siebie lub innej osoby. Ciekawe jest to, że adwokat ma obowiązek dążyć do rozstrzygnięć pozwalających zaoszczędzić klientowi kosztów oraz doradzać ugodowe zakończenie sprawy, gdy jest to uzasadnione interesem klienta i nie może reprezentować klientów, których interesy są sprzeczne, chociażby ci klienci na

to się godzili. W sprawach finansowych obowiązuje adwokata w stosunku do klienta szczególna skrupulatność i w ogóle adwokat ma czuwać nad biegiem sprawy i informować klienta o jej postępach i wyniku.

Ważnym jest pytanie **stosunków osobistych adwokata i klienta**. Pierwszemu nie wolno podejmować się prowadzenia sprawy przeciwko bliskiej mu osobie, a także podejmować się prowadzenia sprawy przeciwko osobie, z którą ma poważny zatarg osobisty. Komentarz do Kodeksu etyki adwokackiej wyznacza, że do osób bliskich należy zaliczyć: wstępnych, zstępnych, rodzeństwo, dzieci rodzeństwa, powinowatych w tej samej linii lub stopniu, osoby przysposobione oraz ich małżonkowie i zstępni, osoby przysposabiające, osoby małoletnie przyjęte na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego na wychowanie oraz osoby faktycznie pozostające we wspólnym pożyciu małżeńskim. Zakaz prowadzenia sprawy przeciwko wyżej wymienionym osobom został wprowadzony ze względów etycznych.

Honorarium adwokata. Na Ukrainie jest tak, że każdy adwokat, jeśli wykonuje zawód indywidualnie, bądź kancelaria adwokacka, wyznaczają honorarium pracy adwokata. Kiedy honorarium zależy od czasu pracy i klient płaci „za godziny”, to zasadniczo świadczy o dobrach kwalifikacjach tego adwokata. Kodeks polskiej etyki adwokackiej głosi że stosunek klienta do adwokata oparty jest najpierw na zaufaniu i adwokat obowiązany jest wypowiedzieć pełnomocnictwo, gdy z okoliczności wynika, że klient stracił do niego zaufanie. Ta reguła stosuje się i do adwokatów z urzędu. Adwokat ma obowiązek poinformować klienta o wysokości honorarium lub o sposobie jego wyliczenia (np. na podstawie czasu pracy). Niedopuszczalne jest zawieranie przez adwokata umowy z klientem, która przewidywałaby obowiązek zapłaty honorarium za prowadzenie sprawy uzależniony wyłącznie od ostatecznego wyniku sprawy. Chodzi o wszelkie sprawy natury finansowej, a nie tylko o sprawy pieniężne związane z wynagrodzeniem. Dla przykładu można tu wymienić: rozliczanie kosztów sądowych, depozyty itp. Adwokat może zastrzec w umowie z klientem dodatkowe honorarium za pozytywny wynik sprawy. Nie powinien także adwokat dopuszczać do sytuacji, która uzależniałaby go od klienta, a w szczególności nie wolno adwokatowi zaciągać pożyczek u klienta, którego sprawę prowadzi.

Na zgłoszenie klienta adwokat obowiązany jest niezwłocznie wydać klientowi wszystkie otrzymane przez niego dokumenty, jak również pisma, które jako pełnomocnik otrzymał od sądu lub od organów, przed którymi występuje w prowadzonej przez siebie sprawie. Zwrot dokumentów i pism następuje na żądanie klienta. Jeżeli klient takiego żądania nie zgłosi, adwokat ma prawo przechowywać dokumenty i pisma w aktach podręcznych sprawy. Po pewnym regulaminowym czasie akta ulegają archiwizacji na określony czas. Obowiązek wydania nie odnosi się do pism opracowanych przez adwokata prowadzącego sprawę.

Także adwokatowi nie wolno nie robić czynności w prowadzonej sprawie z tego powodu, że klient nie wniósł ustalonego honorarium, a w szczególności nie wolno mu z tego powodu uchylić się od stawiennictwa na rozprawie. Między innym zwrócono uwagę na to że adwokat nie jest zobowiązany do ponoszenia w prowadzonej sprawie wydatków, np. opłat sądowych lub kosztów przejazdu do innej miejscowości, jeżeli klient, wezwany należycie, nie wpłacił w terminie wymaganej kwoty.

Pisemna zgoda klienta potrzebna dla zaniechania wniesienia środka odwoławczego. Brak tej zgody, niemożność jej uzyskania lub odmowę klienta jej udzielenia adwokat ma niezwłocznie udokumentować pisemnie w aktach sprawy. Ale jeżeli adwokat uzna, że wniesienie środka odwoławczego w prowadzonej przez niego sprawie z wyboru lub z urzędu jest prawnie lub faktycznie bezzasadne, a klient z tym stanowiskiem się nie zgadza, powinien bez zbędnej zwłoki wypowiedzieć pełnomocnictwo. Dotyczy to również kasacji, skargi kasacyjnej, skargi konstytucyjnej i innych środków procesowych służących zmianie oraz wzruszeniu prawomocnych orzeczeń. Adwokatowi także nie wolno brać udziału w czynnościach egzekucyjnych, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Zakaz ten nie odnosi się do czynności sądowych oraz czynności związanych z egzekucją z nieruchomości.

Władzami adwokatury są zarówno **organy adwokatury**, jak i organy izb adwokackich oraz dziekan i rzecznik dyscyplinarny (§ 67).

Prawem i obowiązkiem korporacyjnym każdego adwokata jest pełnienie funkcji we władzach adwokatury (§ 59). Temu ten adwokat, który został wybrany do władz samorządowych, oprócz tego że jest obowiązany do pełnienia swej funkcji z najwyższą starannością, okazywać szacunek władzom samorządu adwokackiego, stosować się do obowiązujących uchwał i innych decyzji władz adwokatury, stawiać się na każde wezwanie władz adwokatury, współdziałać z władzami adwokatury we wszystkich sprawach dotyczących zawodu adwokackiego oraz pilnować płacenia składki korporacyjnej; zawinione niepłacenie stanowi poważne naruszenie zasad etyki zawodowej bez względu na miejsce adwokata w samorządzie adwokackim. Jednak niepłacenie składki z uwagi na zły stan zdrowia adwokata (np. nieuleczalna choroba) należy potraktować jako niezawinione.

Komentarz do Kodeksu podkreśla to, że gwarancją niezawisłości adwokatury jest własny, wybrany przez ogół adwokatów, niezawisły samorząd⁴⁶.

Walka o posiadanie własnego pochodzącego z wolnych wyborów samorządu toczyła się od dawna. Samorząd działa dobrze wtedy, gdy znajdują się w nim najlepsi działacze. Pełnienie

---

⁴⁶Z. Krzemiński. Zasady wykonywania zawodu adwokackiego, Warszawa 1980, s. 34 i n.

funkcji w samorządzie słusznie uważane jest za prawo i obowiązek każdego adwokata.⁴⁷ Do stosowania obowiązujących uchwał, regulaminów i instrukcji, uchwalonych przez władze adwokatury, uchwalonych i prawidłowo opublikowanych, zobowiązani są wszyscy adwokataci.

Zasady Kodeksu etyki adwokackiej są ważnym wzorem dla kształtowania się Kodeksu ukraińskiej etyki adwokatów, który wkrótce ma być zmieniony. Jeszcze jednym ważnym doświadczeniem Polski jest Komentarz do Zbioru etyki adwokackiej, który wyjaśnia bardzo dużo pytań związanych z wykonywaniem zawodu adwokackiego, zachowania się adwokata w sądach oraz organach władzy, stosunków z klientom oraz kolegami. Idea powstania takiego Komentarza w Ukrainie, za wzorem Polski, będzie przedstawiona przez Narodową Radę Adwokacką jako samorząd adwokacki.

---

⁴⁷Z. Krzemiński, Prawo o adwokaturze. Komentarz, Warszawa 1998, s. VII i n.

Podsumowanie

W podanej pracy dyplomowej pokazano pozytywne doświadczenie polskich adwokatów oraz samorządu adwokackiego w reformowaniu adwokatury polskiej. Opracowano podstawy prawne funkcjonowania samorządów adwokackich w Polsce, ustawodawstwo o adwokaturze. Określono rolę samorządów adwokackich i ośrodków naukowych w ramach samorządów adwokackich w kształceniu adwokatów i pokazano jako wzór dla kształtowania współczesnej adwokatury ukraińskiej.

Ogólnie w pracy niniejszej chcieliśmy zwracać uwagę na te rzeczy, których albo nie ma jeszcze w Ukrainie, albo zostały tylko wprowadzone nową ustawą i nie ma doświadczenia ich działalności, a niektóre jeszcze trzeba zaprowadzić i polskie doświadczenie w tym sensie jak najbardziej się zgadza. Najpierw chodzi o działalność oraz rolę Naczelnej Rady Adwokackiej, jako organu reprezentacyjnego adwokatury. W Polsce ona ma duży wpływ i jej znacznie wychodzi poza reprezentację interesu wyłącznie członków samorządu zawodowego. Po naszym stażu w Naczelnej Radzie Adwokatów w Warszawie podajemy strukturę NRA, nazwiska komisji, ich przewodniczących, liczbę członków oraz liczbę adwokatów z ich grona, a także który z nich ma stopień naukowy. Taki podejście do kształtowanie się samorządu adwokackiego jest wzorem dla ukraińskiej Narodowej Asocjacji Adwokatów.

Za wzorem ośrodka badawczego NRA w kwietniu zeszłego roku powołano do życia naukowo-metodyczne Centrum badań adwokatury i prawa przy ukraińskiej Narodowej Asocjacji Adwokatów. Zapoznanie się z działalnością polskiego Ośrodka Badawczego Adwokatury Polskiej będą dobrym przykładem dla Centrum badań adwokatury i prawa przy NAAU. Mamy nadzieję, że wkrótce rozwinie się współpraca.

Dla Ukrainy wzór czasopisma „Palestra”, jako czasopisma prawniczego na najwyższym poziomie też jest bardzo ważnym doświadczeniem. Podział informacji na rozdziały, analityka prawnicza, bibliografia, recenzje oraz badanie historii adwokatury i prawa jest dobrym wzorem dla stworzenia oraz kształtowania takiego poziomu czasopisma prawniczego w Ukrainie, zwłaszcza pod patronatem Narodowej Asocjacji Adwokatów.

Opisany status adwokata polskiego oraz etyka adwokacka, wyjaśnienie pytań o godności adwokata, jego pracę oraz kwalifikacje zawodowe, odpowiedzialność dyscyplinarną, stosunki z klientami oraz z kolegami, zachowanie tajemnicy adwokackiej – są jednymi z najważniejszych pytań ukraińskiej adwokatury. Takich przypadków jest, niestety, wiele i doświadczenie polskich adwokatów w tym kontekście jest bardzo ważne.

Przez mniej niż jeden rok na Ukrainie zaczął funkcjonować system adwokata z urzędu. Były otwierane po całym kraju centra pomocy prawnej, finansowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Podjęto dużą organizacyjną pracę w którą zaangażowane było Ministerstwo oraz NAAU, w Centrum w ostatnich miesiącach pracowało dużo adwokatów, którzy po trochu poprzez swoją pracę zaczęli rozwiewać nieufność do adwokatów z urzędu.

W czasie pisania pracy dyplomowej przetłumaczono Ustawę „O adwokaturze” Polski, Kodeks polskiej etyki adwokackiej oraz podano, jako wzór, do Narodowej Asocjacji Adwokatów Ukrainy.

Jednym z rezultatów, za przykładem polskiej adwokatury oraz samorządu adwokackiego, jest podanie do NAAU propozycji, aby:

1. Napisać komentarz do ukraińskiej Ustawy „O adwokaturze i działalności adwokatów”;
2. Napisać komentarz do Kodeksu ukraińskiej etyki adwokackiej;
3. Stworzyć system wstępnego egzaminu aplikanta oraz szkolenia aplikantów adwokackich;
4. Zaprowadzić listę aplikantów adwokackich;
5. Przy NAAU stworzyć Sąd Polubowny;
6. Przy NAAU stworzyć Centrum mediacji ;
7. Przy NAU stworzyć szereg komisji (na dany czas w Ukrainie działa tylko 8 komisji przy NAAU oraz 2 centra);
8. Przy NAU stworzyć czasopismo prawnicze;
9. Przy Centrum badań adwokatury i prawa stworzyć rada naukową oraz archiwum.

Zasady Kodeksu etyki adwokackiej są ważnym wzorem dla kształtowania się Kodeksu ukraińskiej etyki adwokatów, który wkrótce ma być zmieniony. Jeszcze jednym ważnym doświadczeniem Polski są układany Komentarz do Zbioru etyki adwokackiej, który wyjaśnia bardzo dużo pytań związanych z wykonywaniem zawodu adwokackiego, zachowania się adwokata w sądach oraz organach władzy, stosunków z klientem oraz kolegami. Idea powstania takiego Komentarza w Ukrainie, za wzorem Polski, będą przedstawiona przez Narodową Radą Adwokacką jako samorząd adwokacki.

Bibliografia

Ustawy, wyroki, uchwały

1. Ustawa „O adwokaturze”, 1982.
2. Uchwała WW NRA z dnia 25 stycznia 1936 r., *Palestra* 1936, s. 201.
3. Uchwała nr 22/05 NRA z 3 września 2005 r. w sprawie „Regulaminu aplikacji adwokackiej”, *„Palestra”* 2009, nr 11-12.
4. Uchwała nr 9/08 NRA z 15 marca 2008 r. - Regulamin działania rzeczników dyscyplinarnych, *„Palestra”* 2008, nr 3-4.
5. Uchwała nr 6/2005 z 11 lutego 2005 r., *„Palestra”* 2005, nr 5-6, s. 302.
6. Uchwała nr 15/2005 z 12 marca 2005 r., www.nra.pl
7. Uchwała nr 29/2008 z 4 października 2008 r., *„Palestra”* 2008, nr 11-12, s. 362.
8. Uchwała nr 73/2010 z 27 marca 2010 r., <http://www.nra.pl>
9. Uchwała nr 59/2007 z 16 czerwca 2007 r., <http://bip.adwokatura.pl>
10. Sprawozdanie Rady Adwokackiej za 1933 r.
11. Wyrok NSA z 23 listopada 2010 r., II GSK 697/09, LexPolonica nr 2449209.
12. Wyrok NSA z 22 listopada 2007 r., II GSK 240/07, LexPolonica nr 2136922, Obwieszenie Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z 14 grudnia 2011 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Zbioru zasad etyki adwokackiej i godności zawodu (Kodeksu etyki adwokackiej).

13.

Literatura

1. Ł. Bohdan, Usługi prawnicze w Unii Europejskiej, Zakamycze, 2000, s. 239 i n.
2. M. Gawryluk Prawo o adwokaturze. Komentarz, LexisNexis, Warszawa, 2012.
3. A. Dubrowski, F. Sadurski, Orzecznictwo dyscyplinarne w sprawach adwokatów, Palestra 1968 (wkładka).
4. S. Janczewski. Godność zawodu. "Palestra", 1959, z. 6.
5. W. Żywicki, Zbiór etyki adwokackiej i godności zawodu z orzecznictwem z okresu powojennego, Palestra 1960 (wkładka).
6. Z. Czeszejko, Z. Krzemiński, Odpowiedzialność dyscyplinarna adwokatów, Warszawa 1971.
7. S. Milewski. Gazeta Sądowa Warszawska, Palestra, nr. 1-2, 2007.
8. Никифорак М. В. Адвокатура Буковини за Австрії. // Адвокатура України: забуте і невідоме» / За ред. І.Б. Василик. – К.: КВІЦ, 2014. – 380 с.
9. A. Redzik Czasopisma prawnicze w Polsce Międzywojennej (1), Palestra, nr. 5-6, 2007.
10. A. Redzik Z dziejów adwokatury lwowskiej, Palestra. – № 9-10, 2006.
11. A. Redzik, T. Kotliński. Historia Adwokatury. – Naczelna Rada Adwokacka, Ośrodek Badawczy Adwokatury im. Witolda Bayera, Redakcja «Palestry», Warszawa, 2012.
12. A. Redzik. Szkic o dziejach adwokatury polskiej. Palestra, 2008, nr. 11-12.
13. І.Б. Василик Польський часопис «Палестра»: історія і сучасність // Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації: Матеріали VIII Всеукраїнської наукової конференції. – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – С. 188-190.
14. A. Redzik Wileński Przegląd Prawniczy (1930-1939) – forum środowisk prawniczych Ziem Wschodnich // Palestra, nr 7-8, 2009.
15. T. Kotliński Samorząd aswokacki w Drugiej Rzeczypospolitej / T. Kotliński. – Naczelna Rada Adwokacka, Warszawa, 2008, 225 s.
16. A. Kisza, Z. Krzemiński, R. Łyczywek. Historia adwokatury polskiej, Warszawa, 1995.
17. T. Kielkowski, Sprawa administracyjna, Kraków 2004.
18. Z. Krzemiński, W. Żywicki, Orzecznictwo w sprawach dyscyplinarnych adwokatów, Palestra 1966 (wkładka).
19. Z. Krzemiński, Prawo o adwokaturze. Komentarz, Warszawa 1998, s. VII i n.

20. Z. Krzemiński. Etyka adwokacka. Teksty, orzecznictwo, komentarz. 2008.
21. А. Лютвак Ще про жінок в адвокатурі / А. Лютвак // «Голос адвокатів», 1934, nr 7-8, s. 145-146.
22. Z. Łączyński, Prawo o ustroju adwokatury, Kraków, 1938.
23. W. Łukawski. Odpowiedzialność dyscyplinarna adwokata, Warszawa, 1973.
24. М. Петрів Історія української адвокатури в Польщі: Союз українських адвокатів у Львові – 1923-1940 рр., nr 4-5, Адвокат, 2002.
25. Palestra, 1935.
26. Palestra 1936, nr. 1-2
27. Palestra 1936, nr. 3.
28. Palestra 1957, z. 1.
29. Palestra 1957, z. 2.
30. Palestra 1958, z. 5-6.
31. Palestra 1962, z. 9.
32. Palestra 1962, z. 10.
33. Palestra 1970, z. 5.
34. Palestra 1989, z. 5-7.
35. Palestra 1992, z. 9-10.
36. „Palestra” 2012, nr 1-2.
37. D. Torosiewicz. Myśl o powołaniu obrońców sądowych. Warszawa, 1822.
38. J. Ruff. Dyscyplina adwokatury”, Warszawa, 1939 r.
39. M. Zaborski Zarzys ustroju i dziejów adwokatury polskiej, Palestra, nr. 11-12, 2003.
40. A. Bąkowski Zarzys historii samorządu w Polsce, Palestra, nr. 1-2, 2008.
41. Офіційний сайт Найвищої ради адвокатів Польщі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nra.pl/nra.php>
42. M. Zaborski Zarzys ustroju i dziejów Adwokatury Polskiej, Palestra., nr. 11-12, 2003.
 Інтернет джерело. Режим доступу:
<http://www.palestra.pl/index.php?go=artykul&id=1132>

Streszczenie

Paca Iryny Vasylyk poświęcona historii i doświadczeniu samorządu adwokackiego w Polsce i ich role w kształtowaniu się współczesnej adwokatury polskiej. Autor najwięcej zwróciła uwagę na te rzeczy który jest odmiennymi w polskim oraz ukraińskim ustawodawstwie o adwokaturze oraz w statusie polskich i ukraińskich adwokatów.

W pierwszym rozdziale krótko określona historia samorządu adwokackiego w Polsce. Pokazano że wspólne przebywanie polskiej i ukraińskiej adwokatury galicyjskiej w systemie prawnej monarchii Habsburskiej kształtowało tradycje w adwokackim środowisku oraz w rozumieniu podstawowych i „niepisanych” zasad etyki adwokackiej. Podkreślono ważne znaczenie więc jako 95-letniej działalności Naczelnej Rady Adwokackiej, jej działalności pod czas okupacji oraz zwycięstwo polskich adwokatów w czasy drugiej wojny światowej.

Dla Ukrainy jest bardzo ważne doświadczenie czasopisma prawniczego takiego wysokiego poziomu jako polskie czasopismo „Palestra”. Podział informacji na rozdziały, analityka prawnicza, bibliografia, recenzje oraz badanie historii adwokatury i prawa jest dobrym wzorem dla stworzenia oraz kształtowania się takiego poziomu czasopisma prawniczego w Ukrainie, zwłaszcza pod patronatem Narodowej Asocjacji Adwokatów.

Rozdział drugi, który się składa z dwóch paragrafów, autorka poświęciła właśnie doświadczeniu organizacji adwokatury polskiej. W pierwszym paragrafie określona adwokatura polska w świetle Ustawy „O adwokaturze”. Ważnym jest to że zwrócono uwagę na te podstawowe rzeczy który wyróżnia się w Polsce i jakich jeszcze albo niema w Ukrainie, albo oni jest tylko wprowadzony i jeszcze niema doświadczenia działalności. Najpierw to pytania związani z aplikacją adwokacką, pokazany ekskurs historyczny w tradycję kształtowania się aplikantów w Polsce oraz statusie aplikanta i jego możliwościach; opisana procedura szkolenia aplikantów, przebiegu egzaminu aplikanckiego, wpisu na liście oraz dopuszczanie do zawodu adwokata. Dla Ukrainy to jest ciekawe ale jeszcze do tej pory nieznane doświadczenie. Także opisane polskie doświadczenie odpowiedzialności dyscyplinarną adwokatów, role i funkcje Sądu dyscyplinarnego, postępowania oraz odwołania dyscyplinarnego adwokatów.

Paragraf drugi poświęcony działalności Naczelnej Rady Adwokackiej i jej roli w kształtowaniu się współczesnej adwokatury Polskiej. Autor analizuje strukturę Naczelnej Rady Adwokackiej jako najwyższego organu samorządu zawodowego adwokatów oraz funkcje jej jednostek.

Zwrócona uwaga na funkcje i działalność izb oraz okręgowych rad adwokackich a także na niedawno powołane do życia centrum Mediacyjne oraz Sąd Polubowny Adwokatury Polskiej przy NRA.

W rozdziale trzecim autorka podaje analizę statusu adwokata w Polsce oraz analizę Kodeksu polskiej etyki adwokackiej ze względu na pytania, który się odmiennie albo nie traktowane w ukraińskim kodeksie etyki adwokackiej oraz na wspólne problemy polskiej oraz ukraińskiej adwokatury.

Po raz pierwszy – poruszano pytania o godności adwokata polskiego oraz historyczną tradycję kształtowania się norm zwyczajowych przyjętych przez środowisko adwokackie zeszyłych pokoleń. Po raz drugi – zwrócono wielką uwagę na pytania tajemnicy adwokackiej, jej traktowania w Polsce, zwłaszcza przez uchwały NRA. Po raz trzeci – pokazano wzór polskiego kodeksu etyki adwokackiej co dotyczy uregulowanie takich pytań jako: odpowiedzialność dyscyplinarna, kwalifikacja zawodowa, korespondencja adwokacka, zwłaszcza elektroniczna, reklama adwokata, wymiana między adwokatami, stosunki do kolegów, do adwokatów z wyboru, nieporozumienia między adwokatami, spory z adwokatami zagranicznymi, stosunki osobisty adwokata i klienta, honorarium adwokata i in.

W podanej pracy dyplomowej pokazano pozytywne doświadczenie polskich adwokatów oraz samorządu adwokackiego w reformowaniu adwokatury polskiej. Opracowano podstawy prawne funkcjonowania samorządów adwokackich w Polsce, ustawodawstwo o adwokaturze. Określono rolę samorządów adwokackich i ośrodków naukowych w ramach samorządów adwokackich w kształceniu adwokatów i pokazano jako wzór dla kształtowania współczesnej adwokatury ukraińskiej.

Na podstawie analizy polskiego doświadczenia działalności samorządu adwokackiego, autor nadaje propozycje dla Narodowej Asocjacji Adwokatów Ukrainy który mogą posłużyć dobrym wzorem dla kształtowania się współczesnej adwokatury ukraińskiej oraz młodego ukraińskiego samorządu adwokackiego. Propozycje polega na tym żeby w Ukrainie: 1) napisać komentarz do ukraińskiej Ustawy „O adwokaturze i działalności adwokatów”; 2) napisać komentarz do Kodeksu ukraińskiej etyki adwokackiej; 3) odrobić system wstępnego egzaminu aplikanta oraz szkolenia aplikantów adwokackich; 4) zaprowadzić list aplikantów adwokackich; 4) przy NAAU stworzyć Sąd Polubowny; 5) przy NAAU stworzyć Centrum mediacji; 5) przy NAU za wzorem NRA stworzyć szereg komisji oraz zacząć ich działalność międzynarodową; 6) przy NAU stworzyć analityczne czasopismo prawnicze; 7) przy Centrum badań adwokatury i prawa stworzyć radę naukową oraz archiwum.

Podstawowe zasady pracy dyplomowej autorką przedstawiono na posiedzeniu katedry Historii prawa Polskiego wydziału administracji i prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Review

The paper by Iryna Vasylyk is dedicated to history and experience of advocate self-governing in Poland and its role in formation of the modern Polish Bar. The author mainly draws attention to the issues that differ in the Polish and Ukrainian laws on the Bar and the status of the Polish and Ukrainian advocates.

The first section briefly outlined the history of advocate self-governing in Poland. It was demonstrated that co-existence of Polish and Ukrainian Galician Bar in the legal system of the Habsburg monarchy formed certain traditions in legal environment, including those referred to as the basic and "unwritten" rules of legal ethics. The emphasis was put on the importance of over 95-year experience of the Supreme Council of Advocates of Poland, its activities during the occupation and merits of the Polish advocates during the World War II. It was noted that experience of such a high rank jurisprudential journal as a Polish "Palestra" was very important for Ukraine. Division of information into sections, legal analytics, bibliography, reviews and research of history of the Bar and Law is a good case in point for creation and formation of a legal journal in Ukraine, especially under the auspices of the Ukrainian National Bar Association.

The second section, which consists of two paragraphs, is devoted by the author to the actual experience of the Polish Bar organization. The first paragraph outlined the Polish Bar in view of the Law "On the Bar". Essentially, the attention was drawn to those basic issues that were outstanding in Poland and either were absent in Ukraine, or had just been introduced with no experience of their application. First of all, they are the issues related to internship of advocates. A historical overview was made on the tradition of forming legal applicants (trainees) in Poland, as well as the applicant's status and his possibilities. A description was given on a learning procedure of applicants, course of the applicant's exam and his admission to legal profession. For Ukraine, it is an outstanding subject that has not been well studied so far. It also explained the Polish experience of advocate's disciplinary responsibility, the role and functions of disciplinary trial, conducting of disciplinary cases and procedures for their revocation.

The second paragraph is devoted to the functioning of the Supreme Council of Advocates (SCA) of Poland and its role in formation of the modern Polish Bar. The author analyses the structure of the SCA as the supreme body of advocate self-governing and functions of its structural units. Attention was drawn to the local functions and activities of advocate chambers and county

councils, as well as to the newly created Mediation Centre and Arbitration Court of the Polish Bar under the SCA.

In the third section, the author analyses the status of advocates in Poland and gave an analysis of the Polish Code on Legal Ethics with regard to the issues that were different or not mentioned in the Rules of Ethics of Advocates of Ukraine, as well as to common problems of the Polish and Ukrainian Bar.

Firstly, the issue was brought up as to an advocate's dignity and the historical tradition of formation the customary norms adopted in the legal environment of past generations. Secondly, attention was paid to the issue of legal confidentiality and its construction in Poland, including in the decisions made by SCA. Thirdly, an example of the Polish Code on Legal Ethics was set with regard to the issues related to: disciplinary responsibility; advanced training; legal correspondence, especially electronic one; legal advertising; interchanges between advocates and their stead; relationships with colleagues and advocates of centres providing free legal aid; misunderstandings between advocates; disputes with foreign colleagues; personal relations between an advocate and client, advocate fees, etc.

In the present research the paper shows positive experience of Polish advocates and advocate self-governing in reforming of the Polish Bar. It addressed the legal basis for functioning of advocate self-governing bodies in Poland, regulations on the Bar, and emphasized the role of research centres functioning within the advocate self-governing bodies as an example for formation of the modern Ukrainian Bar.

Based on the Polish experience of advocate self-governing, the author provides proposals for the National Association of Advocates of Ukraine (NAAU), which could serve as a good case in point for the formation of modern Ukrainian Bar and the emerging Ukrainian advocate self-governing bodies.

The following has been proposed for Ukraine: 1) write a commentary to the latest edition of the Ukrainian Law "On the Bar and Advocate Activities"; 2) write a commentary to the Advocates' Ethics of Ukraine ; 3) to work out a system of applicant internship: Applicant entrance exam, applicant training, etc.; 4) establish a unified registry of applicants also referring to the Bar; 4) establish the Arbitration Court NAAU; 5) establish a Mediation Centre under NAAU; 5) following example of the Polish NRA, create a number of committees under NAAU and establish their international cooperation; 6) establish analytical legal journal published by NAAU; 7) create a Scientific Methodological Council and Archive of Advocates of Ukraine under the Centre for Studies of the Bar and Law.

The thesis, its findings and documented proposals have been discussed at the meeting of History of Polish Law Chair of the Faculty of Law and Administration of the Jagiellonian University, Polish Republic.

Рецензія

Праця Ірини Василик присвячена історії і досвіду органів адвокатського самоврядування Польщі та його ролі у формуванні сучасної польської адвокатури. Автор, в основному, звертає увагу на ті речі, які є відмінними у польському та українському законодавстві про адвокатуру та про статус польських і українських адвокатів.

У першому розділі коротко окреслена історія адвокатського самоврядування Польщі. Показано, що спільне перебування польської та української галицької адвокатури у правовій системі Габсбургської монархії сформувало певні традиції в адвокатському середовищі, в тому числі у розумінні основних і «неписаних» правил адвокатської етики. Підкреслено важливе значення більш ніж 95-річного досвіду Найвищої Ради Адвокатів Польщі, її діяльності під час окупації та звитягу польських адвокатів під час Другої світової війни. Звернуто увагу, що для України дуже важливим є досвід правничого часопису такого високого рівня, як польський часопис «Палестра». Поділ інформації на розділи, правова аналітика, бібліографія, рецензії та дослідження історії адвокатури і права є добрим прикладом для створення і формування юридичного часопису такого рівня в Україні, особливо під патронатом Національної Асоціації Адвокатів України.

Другий розділ, який складається з двох параграфів, автор присвятила власне досвіду організації польської адвокатури. В першому параграфі окреслена польська адвокатура у світлі закону «Про адвокатуру». Важливим є те, що звернуто увагу на ті основні речі, які вирізняються в Польщі і яких ще або немає в Україні, або вони тільки запроваджені і ще немає досвіду їх діяльності. В першу чергу це питання, пов'язані із стажуванням адвокатів. Показано історичний екскурс у традицію формування аплікантів (стажистів) адвокатських у Польщі та статусу апліканта і його можливостей. Описана процедура навчання аплікантів, перебігу іспиту на апліканта та допуску до професії адвоката. Для України це є цікаве і ще до цього часу добре не вивчене питання. Також описано польський досвід дисциплінарної відповідальності адвокатів, ролі і функцій дисциплінарного суду, ведення дисциплінарних справ і процедури їх відкликання.

Другий параграф присвячений діяльності Найвищої Ради Адвокатів Польщі і її ролі у формуванні сучасної польської адвокатури. Автор аналізує структуру НРА як найвищого органу адвокатського самоарядування та функції її структурних одиниць. Звернута увага на

функції і діяльність палат та окружних рад адвокатів на місцях, а також на недавно утворений медіаційний центр та Третейський Суд Польської Адвокатури при НРА.

В третьому розділі автор подає аналіз статусу адвоката у Польщі та аналіз польського Кодексу адвокатської етики з огляду на питання, які є відмінними або не порушеними у Правилах етики адвокатів України, а також на спільні проблеми польської та української адвокатури.

По-перше: порушено питання про гідність адвоката та історичну традицію формування звичаєвих норм, прийнятих адвокатським середовищем минулих поколінь. По-друге: звернуто особливу увагу на питання адвокатської таємниці, її трактування у Польщі, в тому числі в ухвалах НРА. По-третє: показано приклад польського кодексу адвокатської етики щодо питань, які стосуються: дисциплінарної відповідальності; підвищення кваліфікації; адвокатської кореспонденції, особливо електронної; реклами адвоката; обміну і заміни між адвокатами; стосунків з колегами та адвокатами з центрів надання безоплатної правової допомоги; непорозумінь між адвокатами; спорів із закордонними колегами; особистих стосунків адвоката і клієнта, винагороди адвоката тощо.

У представлений дипломній роботі показано позитивний досвід польських адвокатів та органів адвокатського самоврядування у реформуванні польської адвокатури. Опрацьовано правові підстави функціонування органів адвокатського самоврядування у Польщі, законодавство про адвокатуру та підкреслено роль наукових осередків, які діють у рамках органів адвокатського самоврядування, як приклад для формування сучасної української адвокатури.

На підставі аналізу польського досвіду діяльності органів адвокатського самоврядування, автор надає пропозиції для Національної Асоціації Адвокатів України, які можуть послужити добрим прикладом для формування сучасної української адвокатури та молодих органів українського адвокатського самоврядування.

Пропозиції стосуються того, щоб в Україні: 1) написати коментар до останньої редакції українського закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»; 2) написати коментар до Правил етики адвокатів України; 3) відпрацювати систему стажування аплікантів – вступного іспиту апліканта, навчання аплікантів та ін.; 4) запровадити єдиний реєстр аплікантів, які також відносяться до адвокатури; 4) при НААУ створити Третейський Суд; 5) при НААУ створити Центр медіації; 5) при НААУ, за прикладом польської НРА створити низку комітетів і налагодити їхню міжнародну співпрацю; 6) при НААУ започаткувати аналітичний правничий часопис; 7) при Центрі досліджень адвокатури і права створити науково-методичну раду та архів адвокатури України.

Дипломна робота, її висновки та зафіксовані пропозиції обговорені на засіданні кафедри історії польського права відділу права і адміністрації Ягеллонського університету (м.Краків, Республіка Польща).